
PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

CURSO 2021/2022

**DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA
IESP A CACHADA**

Rosa Becerra Blanco
Laura Ces Romero
Pablo Fernández Cabaleiro
Francisco Javier Pérez Boo
Alberto Veiga Puente
Alba Pérez Argibay (Xefatura de Departamento)

ÍNDICE

- 1. ASPECTOS COMÚNS DA PROGRAMACIÓN (páx. 4)**
 - 1.1. Introducción (páx. 4)**
 - 1.2. Contexto (páx. 5)**
 - 1.3. Marco legal (páx. 6)**
 - 1.4. Competencias Clave (páx.6)**
 - 1.5. Obxectivos (páx. 9)**
 - 1.6. Metodoloxía (páx. 11)**
 - 1.6.1. Adaptación ao ensino telemático (páx. 12)**
 - 1.7. Materias e recursos didácticos (páx. 13)**
 - 1.8. Deseño da Avaliación Inicial e medidas a adoptar (páx. 13)**
 - 1.9. Organización, seguimento e avaliación das materias pendentas (páx. 14)**
 - 1.10. Medidas de atención á diversidade (páx. 15)**
 - 1.10.1. Estratexias organizativas e metodolóxicas (páx. 15)**
 - 1.10.2. Adaptacións dos instrumentos de avaliación e dos criterios de cualificación (páx. 16)**
 - 1.10.3. Plan específico para o alumando repetidor (páx. 16)**
 - 1.11. Elementos Transversais (páx. 19)**
 - 1.12. Contribución ó Plan Lector (páx. 20)**
 - 1.13. Actividades complementarias e extraescolares (páx. 21)**
 - 1.14. Avaliación do proceso de ensino e a práctica docente (páx. 121)**
 - 1.15. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica (páx. 23)**
 - 1.16. Información ao alumnado (páx.25)**
- 2. XEOGRAFÍA E HISTORIA 1º ESO (páx. 27)**
 - 2.1. Concreción dos obxectivos (páx. 27)**
 - 2.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 27)**
 - 2.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 34)**

- 2.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 40)
- 3. XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º ESO (páx. 42)
 - 3.1. Concreción dos obxectivos (páx. 42)
 - 3.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 43)
 - 3.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 49)
 - 3.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 56)
- 4. XEOGRAFÍA E HISTORIA 3º ESO (páx. 58)
 - 4.1. Concreción dos obxectivos (páx. 58)
 - 4.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 58)
 - 4.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 66)
 - 4.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 73)
- 5. XEOGRAFÍA E HISTORIA 4º ESO (páx. 75)
 - 5.1. Concreción dos obxectivos (páx. 75)
 - 5.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 76)
 - 5.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 86)
 - 5.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 92)
- 6. CULTURA CLÁSICA 3º ESO (MATERIA AFÍN) (páx. 95)
 - 6.1. Concreción dos obxectivos (páx. 95)
 - 6.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 96)
 - 6.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 103)
 - 6.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 111)

- 7. ECONOMÍA 4º ESO (MATERIA AFÍN) (páx. 113)**
 - 7.1. Concreción dos obxectivos (páx. 113)**
 - 7.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 114)**
 - 7.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 118)**
 - 7.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 124)**
- 8. INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPRENDEDORA E EMPRESARIAL 4º ESO (MATERIA AFÍN) (páx. 126)**
 - 8.1. Concreción dos obxectivos (páx. 126)**
 - 8.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 128)**
 - 8.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 131)**
 - 8.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 137)**
- 9. FILOSOFÍA 4º ESO (MATERIA AFÍN) (páx. 140)**
 - 9.1. Concreción dos obxectivos (páx. 140)**
 - 9.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave (páx. 140)**
 - 9.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación) (páx. 153)**
 - 9.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación (páx. 173)**

1. ASPECTOS COMÚNS DA PROGRAMACIÓN

Baixo acordo departamental, establécense os seguintes aspectos como comúns a todas as materias impartidas polo Departamento de Xeografía e Historia, quedando as especificacións oportunas e propias de cada materia no seu apartado correspondente.

1.1. Introducción

Para comprender e coñecer o mundo actual con toda a problemática existente nel e que inflúe na nosa vida cotiá, é necesario ter unhas bases e instrumentos que poden proporcionar as materias de Historia e de Xeografía.

O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu achéganos datos sobre o pasado e permítenos anticipar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora, e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

Na ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

O novo currículo da ESO publicado recentemente contempla organizar a Xeografía, no primeiro ciclo (de 1º a 3º de ESO), nos bloques titulados "O medio físico" e "O espazo humano", para centrarse no cuarto curso na globalización.

Por outra parte, no que atinxe á Historia, estudaranse as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos de ESO.

1.2 Contexto

O concello de Boiro está situado na marxe norte da ría de Arousa e os seus case máis de 19. 000 habitantes distribúense entre oito parroquias: Abanqueiro, Cespón, Bealo, Boiro, Lampón, O Castro, Cures e Macenda. Cómpre destacar que a estrutura da poboación por idades fai que Boiro sexa un concello cunha importante porcentaxe de poboación moza.

A base socioeconómica das familias do noso alumnado atópase no mar: a pesca e marisqueo, cultivo do mexillón e industria conserveira, que xenera o 80% do emprego das cincuenta primeiras empresas da contorna. É importante o sector hostaleiro, dado o interese turístico da ría pola súa oferta cultural, paisaxística, patrimonial e gastronómica. No tecido empresarial hai que sinalar tamén pequenas e medianas empresas relacionadas co sector da construción, aínda que en menor medida dende o inicio da crise e o estoupido da burbulla inmobiliaria. Destaca tamén unha importante nómina de traballadores autónomos que atopan no comercio o seu medio de desenvolvemento económico e persoal.

Débese engadir que a península do Barbanza mantén historicamente unha excesiva dependencia do sector pesqueiro e conserveiro. A súa riqueza natural neste ámbito é enorme, con lonxas como as de Ribeira, entre as máis importantes de España, ou destacadas conserveiras que son líderes no sector, empresas que se internacionalizaron con éxito nos últimos anos. Estas sociedades mercantís actúan como auténticos motores de emprego na comarca. Porén estes datos, indicadores de boa saúde e crecemento, non deben esconder problemas de desenvolvemento como a debilidade da construción e outros ámbitos da produción industrial.

En liñas xerais podemos dicir que a situación socio-económica da contorna ocupa un lugar privilexiado dende o punto de vista do emprego e o desenvolvemento, se a comparamos con outras comarcas de Galicia, fundamentalmente coas do interior. Pero esta situación non pode agochar que existen tamén serios problemas de paro. Esta realidade deberase ter en conta para que a escola dea unha resposta satisfactoria a posibles familias con escasos ingresos económicos para que teñan acceso aos materiais e recursos que se lles soliciten para o desenvolvemento dos procesos de ensino-aprendizaxe (libros de lectura obrigatoria, acceso as novas tecnoloxías, etc).

Os horarios do mercado laboral tamén inciden na atención que as familias poden ofrecerlles aos seus fillos, xa que moi difícil conciliar a vida laboral e familiar. En moitos casos os alumnos non teñen quen os atendan pola tarde nas súas casas ou son atendidos por avós ou outros familiares. Dende o punto de vista educativo será interesante non descoidar esta circunstancia para comprender os procesos que o alumnado desenvolve nos tempos nos que non pode ser atendido polas familias

(programación do tempo de estudo e reforzo individual e das actividades complementarias e extraescolares...)

No plano sociolingüístico conséntase o fenómeno da diglosia. A asociación do Galego a estratos máis desfavorecidos ou rurais provoca que cada ano diminúa o número de galego-falantes e, lamentablemente se empobreza a competencia lingüística do noso alumnado. No ámbito educativo deben realizarse, dentro dos proxectos do fomento do Galego, accións e actividades encamiñadas a eliminación destes prexuízos.

O acceso as novas tecnoloxías, desde as súas casas, non é xeneralizado e o Centro non está capacitado para suplir estas carencias, polo que algún alumnos deben reunirse en horario extraescolar nos centros sociais do concello.

1.3 Marco legal

Este apartado está orientado a deixar constancia do marco legal no que se move a elaboración desta programación docente.

A lei educativa que rexe o sistema educativo español, actualmente, é a *Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro para a mellora da calidade educativa (LOMCE)*, que **modifica** á lei anterior, a *Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE)*.

Dado que esta programación está deseñada para un Instituto de Ensinanza Secundaria, a referencia legislativa empregada será: o *Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato*; e o *Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria de Obrigatoria e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia*.

O resto da documentación legislativa específica, tanto estatal como autonómica, será citada nos apartados que se requira.

1.4 Competencias Clave

Considérase que “as competencias clave son aquelas que todas as persoas precisan para a súa realización e o seu desenvolvemento persoal, así como para a cidadanía activa, a inclusión social e o emprego”.

Unha competencia supón a combinación de habilidades prácticas, coñecementos, motivación, valores éticos, actitudes, emocións e outros compoñentes sociais e de comportamento que se mobilizan conxuntamente para lograr unha acción eficaz. Xa que logo, as competencias considéranse como coñecemento na práctica, un coñecemento adquirido a través da participación activa en prácticas sociais que, como tales, se poden desenvolver tanto no contexto educativo formal, a través do currículo, como nos contextos educativos non formais e informais; conceptualízanse como “un saber facer” que se aplica a unha diversidade de contextos educativos, sociais e profesionais.

As competencias clave recollidas no currículo son as seguintes:

- a) Comunicación lingüística (CCL).
- b) Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- c) Competencia dixital (CD).
- d) Aprender a aprender (CAA).
- e) Competencias sociais e cívicas (CSC).
- f) Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
- g) Conciencia e expresións culturais (CCEC).

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias clave é moi salientable. Deste xeito, poderíamos dicir que a través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan como propias (as **competencias sociais e cívicas**, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía, e a **competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía**, en Xeografía); a **competencia de conciencia e expresións culturais** ten unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A importancia que a materia ten para o desenvolvemento da **competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor** evidénciase na dimensión conceptual desa competencia posta en relación con coñecementos de xeografía e historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedemental dela.

O desenvolvemento das **competencias de comunicación lingüística e dixital**, e de **aprender a aprender**, impregnan todos o currículos, pois presentan unha dimensión instrumental que nos obriga a telas presentes ao longo dos catro cursos de ESO.

Contribución á adquisición das Competencias Clave

- **Competencia en comunicación lingüística(CCL)**. O seu dominio, é a base da formación académica dunha persoa e polo tanto traballárase na maioría das sesións, pois a expresión oral e escrita, a adecuación, e uso dunha variedade léxica rica é unha dimensión que se valora en todas as actividades propostas.
- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT)**. A Historia e a Xeografía, así como as materias afíns, son ciencias nas que nos seus métodos de investigación predomina un enfoque interdisciplinar, é dicir, que incorpora achegas de outras ramas do coñecemento para facer un mellor estudo do paso da humanidade polo mundo. Debido a isto, a demografía, o consumo e obtención de recursos, o impacto das actividades humanas no medio, e a representación por medio de gráficas de todos estes fenómenos son unha constante intrínseca o estudo da mesa. Tamén a interpretación de mapas

e escalas, a elaboración de gráficas e as obras de arte demandan un uso reiterativo da lóxica e proporción matemática. Así, a contribución a esta competencia farase de xeito constante e variada durante todo o curso, estando especialmente presente nas materias de Economía e Iniciación á actividade emprendedora e empresarial

- **Competencia dixital (CD).** Como non hai mellor ensinanza que a que exemplifica, en practicamente todas as sesións se fará uso do ordenador e proxector da aula, empregando variedade de recursos, materiais e páxinas web. Por outra banda, traballarase coa aula virtual de Google Classroom.
- **Competencia de aprender a aprender (CAA).** Gran parte das actividades propostas promoverán o desenrolo de técnicas básicas de asimilación de contidos, busca e selección de información, así como a elaboración de sínteses e mapas conceptuais, que fomenten unha aprendizaxe autónoma. Neste aspecto, os traballos en parella e en grupo tamén será moi enriquecedores xa que o alumnado pode aprender dos seus conxéneres novas técnicas e estratexias. A maiores, mediante a observación de aula farase un seguimento dos puntos fortes e débiles do alumnado para tratar de paliar as deficiencias detectadas mediante recomendacións persoais.
- **Competencias sociais e cívicas (CSC).** O traballo desta competencia farase fundamentalmente dende o fomento de regras básicas para a convivencia na aula, tanto entre o alumnado, como entre este e a docente –extrapolables ó mundo en xeral–, como o respecto mutuo, o rexeitamento de estereotipos sexistas, a empatía, a solidariedade, o compañeirismo e o rexeitamento do materialismo, do egoísmo, do machismo, das palabras e actos violentos... O comentario das noticias actuais, aparte de ser un imperativo nestas materias, tamén servirán para traballar todas estas cuestións.
- **Competencia da conciencia e expresións culturais (CCEC).** Como a materia de Xeografía e Historia e Cultura Clásica inclúe contidos da Historia da Arte, a contribución á adquisición desta competencia farase, basicamente, a través dos diferentes períodos artísticos. O que permite afondar na súa dimensión sentimental, estilística, conceptual e formal, para logo aplicalo a diferentes tipos de manifestacións artísticas, que son, a plasmación material por excelencia dos sentimentos e sensacións humanas. Ademais, as distintas culturas e pobos así como localismo servirán para ampliar o espectro e fomentar un achegamento a diversidade dende o respecto. Neste sentido, o emprego de fontes literarias tamén será habitual, para facer un achegamento as distintas dimensións que afecta o contexto histórico e económico, suscitando sempre o debate en gran grupo. As materias afíns de Economía, Iniciación á actividade emprendedora e empresarial, teñen unha menor presenza do traballo desta competencia.
- **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).** Aínda que case na totalidade das materias do departamento esta competencia apenas aparece representada, a materia de Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial céntrase sobre todo no desenvolvemento desta competencia, a cal implica a

capacidade de transformar as ideas en actos (algo que o alumando traballa en todas as materias cando se enfronta á realización dun proxecto). Desde esta área, desenvolveranse capacidades e habilidades no alumnado relacionadas coa autonomía persoal, o liderado e a creatividade, e habilidades empresariais como a planificación, a organización, a xestión e a toma de decisións, a participación, o liderado e a delegación, o pensamento crítico, o sentido da responsabilidade, o recoñecemento de fortalezas e debilidades dun mesmo e dun proxecto, a avaliación, a asunción de riscos, o plan de mercadotecnia, a xestión de recursos materiais e humanos, a xeración de ideas creativas, o recoñecemento de oportunidades de negocio, o deseño dun plan de negocio, a análise de viabilidade, etc.

No apartado correspondente a cada materia, veremos un cadro onde aparece a relación dos contidos estándares de aprendizaxe, criterios de avaliación, obxectivos e competencias clave.

As competencias clave que aparecen no currículo serán avaliadas xunto cos estándares de aprendizaxe avaliáveis, contidos e criterios de avaliación, e representaran unha porcentaxe ponderada na valoración que obterá cada alumno ou alumna a final de curso, mediante un método de conversión xestionado polo Equipo Directivo.

1.5 Obxectivos

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.

m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

No apartado correspondente a cada materia, veremos un cadro onde aparece a relación dos contidos estándares de aprendizaxe, criterios de avaliación, obxectivos e competencias clave.

1.6 Metodoloxía

Sendo o obxectivo último o achegamento do alumnado ós feitos e procesos históricos, artísticos, económicos e éticos, combinaranse metodoloxías integradoras acordadas ó principio de **aprendizaxe construtiva**. Os contidos traballaránse gradualmente, partindo da competencia inicial do alumnado reflectida na avaliación inicial para asegurar unhas bases sólidas para o resto do tempo. O enfoque estará claramente orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas.

Coa finalidade de conseguir eses obxectivos potenciaremos as **actividades participativas**, aquelas nas que o alumnado teña que esforzarse por usar a súa capacidade de análise, imaxinación e cooperación. Combinaremos, polo tanto, o traballo cooperativo co traballo individual, sen esquecer a diversidade presente na aula, con alumnos de diversas capacidades e ritmos de aprendizaxe. As TIC tamén estarán presentes na aula na medida en que os recursos o permitan.

Estratexias metodolóxicas

- Organización dos contidos por medio de esquemas e sínteses, o máis sinxelo, ata lograr a realización de organigramas e mapas conceptuais.
- Corrección na expresión cunha linguaxe específica da disciplina.
- Comprensión dos contidos dentro dun proceso continuo de construción dos coñecementos. elaboración de traballos de indagación a partir de fontes diversas (escritas, mapas, imaxes, audiovisuais, informáticas, traballo de campo...).
- Resolución de problemas diversos a través de debates, argumentacións.
- Simulacións.
- Creación de material TIC por parte do profesorado e alumnado.

Exemplo de secuenciación de traballo na aula:

Motivación:

- Actividade de exploración de ideas e coñecementos previos.
- Formulación de cuestións que promovan o interese.

- Presentación da actividade con mapas, gráficos, textos, fotos, novas, vídeos, etc.

Información do profesorado:

- Información básica para todo o alumnado.
- Explicación oral significativa, apoiándose no libro de texto, en presentacións, audiovisuais e outros materiais e recursos para unha mellor reconstrución conceptual.
- Subliñado de ideas-eixe que vertebran de xeito coherente a evolución e os cambios en aspectos fundamentais.
- Desenvolvemento temático de carácter acumulativo e progresivo. Cada nova unidade apoiase no traballado anteriormente.
- Tratamento de fontes documentais que se consideren necesarias, sexan tomadas do libro de texto ou aportadas polo docente, a fin de fomentar os procedementos de indagación e comprensión.
- Fomento da participación, a reflexión e a confrontación de ideas
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación, a criterio do profesorado.

Traballo persoal:

- Comprensión de conceptos e contidos clave
- Lectura e comprensión de textos
- Análise de documentos, pequenas investigacións, etc.
- Resposta a preguntas.
- Resolución de problemas.
- Comentario de documentos, mapas, imaxes, novas, etc.
- Elaboración de mapas, gráficos, sínteses ou mapas conceptuais.

Avaliación:

- Análise de producións: caderno, mapas, comentarios, etc.
- Exposicións orais.
- Probas escritas.
- Traballos individuais e en grupo.

1.6.1 Adaptación ao ensino telemático

No caso de ter que recorrer ao ensino semipresencial ou telemático, adaptárase esta metodoloxía para continuar traballando a través da **plataforma Aula Virtual de Moodle** (xa coñecida e usada polo alumnado do centro coa

excepción de 1º da ESO) realizando **clases telemáticas** (co horario e duración que o Equipo Directivo decida), continuando coa entrega de tarefas e actividades descritas, así como coa realización de probas individuais de xeito telemático.

Para o alumnado con problemas de desconexión, usarase o correo electrónico, chamada telefónica, ou entrega de material escrito a través do método que o Equipo Directivo decida.

No caso de haber alumnado desconectado, informarase formalmente ao titor e, se fose preciso á Dirección do centro co fin de paliar a situación e tomar as medidas oportunas.

1.7 Materiais e recursos didácticos

Os recursos didácticos empregados para levar a cabo a tarefa educativa estarán formados polo **libro de texto** de referencia aprobado polo departamento en cada materia e **todo tipo de material considerado pertinente**; o **taboleiro** e o **xiz** e o imprescindible **ordenador portátil** e o **canon proxector**, xa que permite visualizar imaxes, textos –históricos ou historiográficos–, mapas, gráficas, artigos de prensa ou vídeos de maneira cómoda reducindo o gasto de fotocopias. A estes recursos básicos, poderase engadir calquera outro que sexa oportuno e beneficioso para satisfacer a demanda do alumnado, como por exemplo, non se descartan as visitas de persoal alleo ó centro para colaborar en determinados contidos ou actividades.

No caso de ter que levar a cabo un ensino online ou semipresencial, o alumnado empregará o libro de texto de referencia na materia e será fundamental o uso de dispositivos electrónicos (ordenador, tablets, móbiles) tanto por parte do alumnado como do profesorado. Como recursos didácticos imprescindibles empregaremos material dispoñible na rede (vídeos, xogos, novas, páxinas de consulta...) que se acompañará de presentacións de diapositivas e todo aquel material ou recurso que o docente considere oportuno e pertinente.

1.8 Deseño da Avaliación Inicial e medidas a adoptar

Cada novo curso, o alumnado renovase parcial ou totalmente, xurdindo a necesidade de establecer o nivel de coñecementos que posúen e que vai operar como punto de partida no proceso de ensinanza-aprendizaxe do presente curso.

Cabe falar dun nivel grupal que viría ser un nivel promedio estándar, e tamén dos niveis individuais propios de cada un dos alumnos/as en particular.

As **ferramentas** empregadas para establecer a avaliación inicial serán:

- Análise do expediente académico previo.

- Observación e análise do traballo na aula, presumindo un nivel ideal, e á vista dos resultados chegar a conclusións ó respecto.
- **Realización dunha proba formal, obxectiva e individual da que se extraerá unha nota numérica** (non se terá en conta para a avaliación trimestral).

Tendo en consideración os resultados que proporcionen os anteditos medios procederíase á toma de decisións (todos estes acordos tomaranse na sesión de Avaliación Inicial que se programa desde a Dirección ao comezo de cada curso escolar):

- Os alumnos/as con nivel baixo a media serían sometidos a un programa específico de repaso ou reforzo temporal e breve.
- Inicio de repaso selectivo da materia do curso anterior durante una semana.
- Medidas de reforzo permanentes.

1.9 Organización, seguimento e avaliación das materias pendente

Actividades para o alumnado

O Departamento repartirá a cada alumno/a coa materia pendente un **caderno de actividades** que deberán ser entregadas á Xefa de Departamento como data límite o día da proba escrita (será fixado pola Xefatura de Estudos). Desta maneira, o alumnado irá preparando a materia para as probas que se realizarán ao longo do curso académico. **Puntuación destas actividades: ata 3 puntos.**

Probas escritas

O Departamento de Xeografía e Historia realizará, ao longo do curso académico, **dúas probas escritas** para o alumnado que teña a materia pendente do curso anterior. As probas serán moi semellantes ás realizadas no caderno de actividades antes mencionado: constarán de diferentes ítems: mapas mudos, construción e interpretación dalgún gráfico, preguntas abertas, de verdadeiro/falso, de relacionar, análise sinxela de textos, vocabulario... Estas probas escritas celebraranse: unha no **mes de xaneiro** e outra no **mes de abril**. Cada unha delas incluírá a metade dos contidos vistos no curso anterior. O departamento subministrará aos alumnos pendentes un **listado co temario de cada proba** a comezos do curso académico. A proba de contidos valorarase ata un **máximo de 7 puntos** (os que se engadirán os 3 puntos que, como máximo, aportan as actividades) . Para acadar o aprobado será necesario sumar un mínimo de 5 puntos.

A superación das avaliacións parciais suporá a superación da materia pendente. Se o alumno non acadar na súa puntuación final un 5/10, deberá presentarse a unha derradeira proba que se celebrara no mes de maio. Sen embargo, no definitivo **exame de maio** só se valorarán os contidos, cualificándoa **sobre 10 puntos**, e sendo necesario polo tanto acadar unha puntuación de 5 para poder superar a materia.

****No caso de existir un novo confinamento, ou de ter que recorrer á modalidade de ensino online, o alumnado con materias pendentes, terá que entregar un único traballo escrito, seguindo o guión proporcionado polo profesorado, e terá que entregalo a través da plataforma Aula Virtual de Moodle na data indicada (habilitarase unha clase e procederase a matricular a todo o alumnado con materias pendentes deste departamento nas primeiras semanas do curso).**

1.10 Medidas de atención á diversidade

A atención ao alumnado con necesidades específicas de apoio educativo tomará como referente inmediato o plan de atención á diversidade de centro e os protocolos regulados pola Consellería de Cultura, Educación e Universidade dispoñibles para todos os membros da comunidade educativa no seguinte enlace <https://www.edu.xunta.gal/portal/diversidadeorientacion/1764>

Neste momento, o centro educativo ten activos os seguintes protocolos, a saber:

- Protocolo do tratamento educativo do alumnado con Trastorno do espectro autista.
- Protocolo para a intervención educativa da dislexia e outras dificultades de aprendizaxe.
- Protocolo de atención educativa ao alumnado de altas capacidades.
- Protocolo de consenso sobre TDAH na infancia e na adolescencia no ámbito educativo e sanitario.

A concreción de ditos protocolos farase na Comisión de Coordinación pedagóxica e contará co apoio e o asesoramento do departamento de orientación. En todo caso, a activación de calquera dos protocolos activos require de medidas organizativas, da diversificación da metodoloxía descrita na programación e da adaptación dos procedementos e instrumentos de avaliación.

1.10.1 Estratexias organizativas e metodolóxicas

Na programación de aula o profesorado realizará unha proposta didáctica flexible respectando as distintas formas de acceder aos contidos e de expresar a

información que ten o alumnado NEAE. Neste sentido, terá en conta as seguintes estratexias organizativas e pedagóxicas:

- Utilizar distintos medios de presentación e representación dos contidos e das actividades de aprendizaxe.
- Proporcionarlle múltiples medios de expresión e execución, e cualificar máis o contido que a expresión que se faga do mesmo.
- Ofrecer múltiples opcións que promovan a motivación e o compromiso do alumnado coa aprendizaxe. Explicarlle claramente o que se espera del e o tempo que dispón para cada tarefa, dentro dunha situación de aprendizaxe o máis estruturada posible.
- Colocación estratéxica en aula, diminuír elementos distractores e prestarlle unha atención individualizada cando sexa posible.
- Ter unha actitude positiva cara o proceso de ensino aprendizaxe que imos emprender con dito alumnado, comprendendo ás súas dificultades pero valorando as súas fortalezas e logros.

1.10.2 Adaptacións dos instrumentos de avaliación e dos criterios de cualificación

Atendendo ao disposto no Art.7 do DECRETO 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, estableceranse aquelas medidas que garantan que as condicións de realización das avaliacións se adapten ás necesidades do alumnado con necesidades específicas de apoio educativo. Así pois, nos casos que o profesorado o estime oportuno e, en todo caso, no alumnado derivado polo departamento de orientación con NEAE, aplicaranse as medidas de adaptación recollidas no protocolo educativos de intervención.

A relación de alumnado obxecto de aplicación de dita medida será facilitada polo departamento de orientación logo da Xunta de Avaliación Inicial.

Adaptacións das probas escritas

No momento de deseñar o exame terase en conta que as necesidades deste alumnado precisan tres tipos de modificacións:

- Estrutura e formato.
- Tempo de duración do exame.
- Contido.

O profesorado marcará o exame ou proba atendendo ao calendario de exames de aula e seguindo as directrices da CCP. Prestará especial atención a que alumnado NEAE apunte a data e teña claro os contidos obxecto de avaliación.

A) FORMATO (posibilidades)

- Lectura do exame en voz alta.
- Asegurarse que entende o enunciado.
- Preguntas separadas e organizadas por bloques, seguindo a secuencia de como foron traballadas na aula.
- Ir dándolle as preguntas progresivamente e recoller as anteriores.
- Inxerir elementos gráficos (imaxe, esquema) de apoio.
- Supervisión mentres se realiza a proba.
- Reducir o número de preguntas por folla de exame.
- Marcar de negriña ou con cor as palabras clave do enunciado. Si a pregunta ten dúas partes marcarllo dalgunha maneira. O conveniente é que non se dea máis dunha instrución en cada exercicio.
- Complementar os exames escritos de forma oral cando se observe que están incompletos.
- Antes de entregar o exame hai que recordarlle que o revise.
- Cando entregue a proba, o profesor ou profesora debe comprobar si quedaron respostas en branco e verificar si é porque o alumno/a non as sabe ou porque non se dou conta de contestalas.
- Modificar o formato da pregunta: tipo test, algunha parte oral, pregunta curta.

Como alternativas ás probas escritas, o departamento didáctico poderá contemplar a observación diaria, a realización de tarefas ou actividades específicas.

B) TEMPO

- Flexibilizar os tempos.
- Axudarlle a controlar o tempo, recordarlle de cando en vez o tempo que queda, de maneira que lle axude a planificarse.
- Deixar máis tempo para a realización das probas escritas, non descartar dividilas en dúas sesións.

c) CONTIDO (reforzo educativo)

- Redúcense os apartados procedimentais, é dicir, hai unha menor cantidade de exercicios, dado que se trata de alumnos e alumnas con algunha dificultade de comprensión e cun ritmo de traballo máis lento.
- Os procedementos poden ter un exemplo de como realizar o exercicio, para facilitar a súa comprensión.

- Diversificar o tipo de preguntas: verdadeiro-falso, unir conceptos con definicións, colocar cada termo no seu lugar...
- Preguntas comodín: “escribe cousas que saibas do tema”.
- As preguntas abertas veñen pautadas no enunciado ou a través dun guión previo.

Cando se adapten as probas a nivel de contido, a cualificación obtida polo alumnado constará coa mención de reforzo educativo.

Estas adaptacións deben considerarse necesariamente no caso do alumnado que é obxecto de reforzo educativo, ben por parte do profesorado de materia, ben por parte do profesor/a de pedagogía terapéutica ou audición e linguaxe.

Adaptación dos criterios de cualificación das probas escritas

No caso do alumnado con NEAE, a avaliación centrarase nos estándares mínimos imprescindibles e poderanse flexibilizar os criterios de cualificación da materia.

Igualmente, a puntuación outorgada a cada pregunta que compoñe a proba de avaliación poderá ser diferente que a sinalada na ordinaria.

Os exames de todas as materias débense avaliar en función do contido e non pola presentación, a ortografía ou a forma de expresión. As correccións faranse igualmente, pero non penalizarán na cualificación.

Nos exames das materias que non sexan as de linguas, as faltas de ortografía non poden penalizar na nota final.

Todas as adaptacións realizaranse en todas as convocatorias de exames, tanto nas ordinarias, na extraordinaria de xuño como na recuperación de pendentes.

1.10.3 Plan Específico para o Alumnado Repetidor

As medidas de atención á diversidade que se prevén nesta programación para alumnado repetidor baséanse nas alternativas legais existentes e que se encadran no plano do **Reforzo Educativo**, sempre e cando fose necesario. Todas elas son medidas de carácter ordinario enmarcadas en pautas e estratexias de metodoloxía didáctica.

No relativo a medidas que se implementaran *antes e durante a realización das tarefas na clase* podemos destacar:

- Alternar actividades teóricas con traballo práctico
- Antes de empezar unha actividade, explicar de xeito claro e sinxelo o obxectivo último da tarefa.
- Segmentar as actividades longas e limitar o número destas

- Supervisar frecuentemente a realización, para reforzar positivamente ou para reconducir a execución.

No concernente as propias *tarefas ou deberes*:

- Supervisión dos exercicios asegurando a correcta comprensión.
- Pedir o alumnado que revise os traballos e as probas antes de entregalos.

Consideramos importante manter o contacto coa familia. Para iso manteremos unha comunicación fluída co titor ou titora, para que as familias estean informadas sobre o proceso de aprendizaxe do alumnado, co obxectivo de buscar puntos fortes para a superación da materia no curso repetido.

1.11 Concreción dos Elementos Transversais

O artigo 4 do *Decreto 86/2015, do 25 de xuño do 2015* fai referencia a unha serie de elementos transversais que se deben traballar no conxunto do curso académico, que na maioría dos casos son unha redundancia dos obxectivos de etapa e das competencias que debe adquirir o alumnado. Este apartado fai fincapé na incorporación dunha serie de actitudes e valores que se deben fomentar en todas as materias, independentemente dos contidos específicos para enriquecer a **formación “humana”** dos alumnos e alumnas como cidadáns do mundo.

Os **valores** son aquelas concepcións mentais e espirituais que lle outorgan importancia a determinados actos, pensamentos ou posicións. Os valores adquirense durante toda a vida, sobre todo durante a etapa de inmadurez e son os que determinan as nosas accións e o noso comportamento social adulto. Como valores podemos citar o respecto mutuo, o rexeitamento do racismo, o dereito á vida, o respecto pola natureza e os animais... Tradicionalmente a familia era a encargada de transmitirlos pero hoxe a situación é radicalmente distinta. Os axentes de socialización son moi variados, e cada cal transmite uns valores determinados, por exemplo, os medios de masas afondan no materialismo, na estética, no consumismo o que provoca un comportamento superficial. Sen embargo, a escola ten que loitar contra todo iso e a educación en valores, foi, e é, un principio básico da ensinanza.

O método de ensinar eses valores pode ser variado, pero nas nosas leis educativas o que prima é un modo **transversal**, é dicir, todos os docentes teñen a obriga de axudarlle a albergar valores éticos positivos ó alumando.

Todas as leis educativas contemplan a ensinanza en valores, é habitual celebrar o Día da Paz, o Día da Muller Traballadora, o Día das Letras Galegas... Pero saben os alumnos e alumnas o que realmente se conmemora neses días? Todos os adolescentes coñecen os valores fundamentais que deben definir unha persoa ética que busca a súa felicidade interior e ó mesmo tempo a dos demais, pero sen embargo, coñecer non é o mesmo que interiorizar. **O alumnado necesita que o profesorado lle axude** a saber como poden ser mellores persoas, que mecanismos

éticos deben rexer os seus xuízos, que é o realmente importante e o que non, para poder defenderse da continua presión que os “mass media” están exercendo sobre eles e elas .

Así, **intentaremos traballar de maneira transversal e continuada**: a igualdade entre homes e mulleres, **visibilizando o papel das mulleres** nas distintas etapas históricas e contextos económicos fuxindo dos estereotipos típicos dos libros de texto que sempre sitúan á muller no ámbito privado e sometida ó varón; a capacidade de empatía, de poñerse no lugar do outro, tamén é un valor fundamental para tratar de resolver de maneira pacífica e dialoga os conflitos, rexeitando a violencia, e considerando a igualdade de todas as persoas como un principio inamovible independentemente de raza, orientación sexual, sexo ou procedencia xeográfica; todos eles sen descoidar elementos básicos da formación académica como a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, de igual modo, debemos incluír unha referencia básica ó comportamento vial, debido á gran incidencia dos accidentes de tráfico na nosa sociedade. Para o que se empregarán os **contidos** da Historia, da Xeografía, e da Historia Económica, ademais dos intrínsecos á materia de Valores Éticos, xa que son un mecanismo moi válido e útil para educar en valores como os antes referidos sobre todo se se lle aplica o enfoque interdisciplinar comentado; e a propia **actitude na aula á hora de resolver conflitos e regular as relacións entre o alumnado** é unha dimensión igual de importante que non se pode esquecer e que se traballará encarecidamente de acordo ás premisas fundamentais enunciadas no apartado anterior.

1.12 Contribución ao Plan Lector

Se recoñecemos que gran parte do fracaso escolar procede da deficiente comprensión lectora dos alumnos/as, é necesario para dar pulo á práctica da lectura a articulación dun Plan Lector aplicado en cadansúa das materias. Desde esta perspectiva, o Departamento de Xeografía e Historia pretende levar a cabo un Plan Lector específico, ordenado, inmerso na programación e sistematizado desde primeiro a cuarto de Secundaria. Este plan basearase na recomendación continua de obras literarias con valores históricos, xeográficos ou económicos, sen renunciar aos valores éticos. **O alumnado terá a posibilidade** de ler, de xeito **voluntario**, un **libro dos recomendados** polo docente e de **realizar unha tarefa** puntuable como traballo voluntario de ampliación (ver en cada materia os criterios de avaliación).

Ademais, ábrese a posibilidade de contribuír coa biblioteca do centro a fixar uns “itinerarios lectores” nos que, na medida do posible, os libros establecidos como lectura obrigatoria nas materias de Lingua Galega e Lingua Castelá poidan ser empregados por as materias do departamento para traballar de forma interdisciplinar.

1.13 Actividades complementarias e extraescolares

Debido a excepcional situación provocada pola pandemia da COVID-19, as actividades complementarias e extraescolares tal e como se fixeron en cursos pasados quedan **canceladas** debido ás recomendacións explícitas das autoridades educativas.

Sen embargo, ábrese a vía da realización de actividades complementarias pola contorna do centro educativo, dentro do mesmo e los lugares que así se estipule sempre e cando se respecten as directrices sanitarias. A realización destas actividades programarase nas reunións de Departamento e reflectiranse en Acta, ademais de constar na Memoria Final.

Todas as actividades complementarias que se realicen deberán estar vinculadas serán consideradas de obrigatorio cumprimento converténdose en **tarefas avaliáveis** para o cómputo da nota final. O alumnado que non participe nas actividades complementarias deberá realizar a tarefa equivalente e avaliável que o/a docente considere oportuno.

Aquel alumnado que manteña unha actitude disruptiva reiterada na aula, **poderá ser excluído das actividades complementarias cando requiran unha saída do centro escolar** (como medida xeral, tomaranse como referencia, para excluír ao alumnado, os/as que teñan máis de catro partes de incidencias no seu expediente no presente curso escolar).

1.14 Avaliación do proceso de ensino e a práctica docente

Conforme ao establecido no artigo 21, apartado 3 do *Decreto 86/2015*, “o profesor avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o que establecerá indicadores de logro nas programacións didácticas”. Na presente programación establécense os seguintes indicadores de logro a analizar despois de cada avaliación trimestral:

- **Temporalización:**

Analizarase a conformidade da distribución horaria dos contidos impartidos, reflectindo a dimensión e as posibles causas do incumprimento da previsión establecida.

- **Tarefas e materiais didácticos:**

Analizarase a pertinencia e problemas detectados na execución de actividades e uso de materiais, así como a incorporación de elementos relevantes non previstos inicialmente.

- **Progresión de resultados acadados na avaliación dos estándares:**

Darase conta das variacións nos resultados acadados polo alumnado e sinalaranse posibles causas que motiven tanto a evolución positiva como negativa.

Indicadores de logro do proceso de ensino

ESCALA: 1.- DEFICIENTE 2.- APTO 3.- SATISFACTORIO 4.- EXCELENTE

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á porcentaxe da nota que reflicte o traballo diario				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Indicadores de logro da práctica docente

	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				

11. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avalíase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

1.15 Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica

A labor de reprogramación perfectiva e unha necesidade non discutible, como tamén é certo que establecer una relación causa-efecto respecto de que parámetros son os que determinan os resultados no proceso de ensinanza-aprendizaxe, é tarefa sumamente difícil.

O marco máis axeitado para valorar e avaliar a programación son a posta en práctica na aula e as reunións de departamento.

É precisa unha valoración colectiva con aportacións desde diferentes perspectivas.

A reconsideración da programación debe estar baseada coa maior cantidade de datos obxectivos posible; consideráranse entre outros:

- As horas asignadas a cada unidade didáctica.
- A extensión dos contidos impartidos en relación cos previstos.
- O grado de consecución por parte do alumnado dos obxectivos previstos e da competencia acadada.
- O grado de consecución das metas fixadas polo profesor/a no exercicio da súa actividade profesional.
- Os resultados das avaliacións externas e internas.
- A valoración do que atinxe á metodoloxía e recursos didácticos empregados fundada na reaccións do alumnado durante a explicación e no traballo na clase.

Os posibles cambios formais levaríanse a cabo preferiblemente na programación do curso inmediatamente seguinte e, de ser o caso e por razóns relevantes e urxentes, no propio curso no que se detecte a necesidade de modificar algún aspecto acordado polo Departamento ou recomendado polas autoridades educativas.

Ao finalizar o curso en xuño, o departamento elaborará unha **Memoria Final** onde se recollerán os seguintes puntos en relación a cada materia impartida:

- A. Táboa de datos estatísticos coa análise dos resultados obtidos na avaliación final: porcentaxes de alumnos/as que promocionan e non promocionan, porcentaxes desglosadas por cualificacións e porcentaxe de non presentados/as.
- B. Valoración do curso e grupos.
- C. Cumprimento da programación e xustificación da parte da programación non impartida.
- D. Nivel de desenvolvemento e obxectivos acadados.
- E. Adecuación da Avaliación.
- F. Desenvolvemento e resultado das actividades complementarias.
- G. Indicadores de logro da avaliación da programación:

	1	2	3	4
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento.				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				

12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final.				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria.				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes.				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes.				
22. Adecuación das probas escritas.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

1.16 Información ao alumnado

Tal e como establece no apartado 7 da *Orde do 6 de setembro de 2007* e no artigo 8 da *Orde do 21 de decembro de 2007, pola que se regula a Avaliación da ESO*, “no comezo de cada curso, os departamentos didácticos, a través do profesorado, informarán a cada grupo de alumnos dos obxectivos, contidos e criterios de avaliación esixidos para obter unha valoración positiva nas distintas materias, así como os criterios de cualificación, os instrumentos de avaliación da aprendizaxe que se utilizaran, así como das medidas de reforzo e recuperación previstas”.

Co obxectivo de dar cumprimento ao establecido nos apartados anteriores, a programación didáctica do departamento estará **dispoñible na páxina web do centro** e, ademais, o profesorado responsable de cada grupo materia, proporcionaralle ao alumnado a través da **Aula Virtual de Moodle** a comezos do

curso, os criterios de avaliación, cualificación e recuperación e remitiraos á programación da materia.

Así mesmo, dado que o presente curso temos agrupamento de horas, o alumnado que non asista á clase será informado de forma oral e por escrito dos avances na materia e/ou actividades realizadas ou fixadas a través da aula virtual ou de correo electrónico.

2. XEOGRAFÍA E HISTORIA 1º ESO

2.1. Concreción dos obxectivos

Os obxectivos de área de Xeografía e Historia de 1º de ESO buscan:

- Analizar e identificar as formas de representación do noso planeta utilizando datos de coordenadas xeográficas.
- Describir o medio físico europeo.
- Situar no mapa de Europa as principais unidades e elementos do relevo continental.
- Coñecer, describir e situar no mapa, os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.
- Coñecer os principais espazos naturais de Europa.
- Manexar diferentes representacións cartográficas e as súas escalas.
- Localizar no mapamundi, as principais unidades do relevo mundial e os grandes ríos.
- Localizar no globo terráqueo, as grandes zonas climáticas e identificar as súas características.
- Analizar a acción do ser humano sobre o medio e as súas consecuencias.
- Comprender e explicar o proceso de hominización.
- Analizar os principais acontecementos da historia da humanidade, situándoos nos distintos períodos históricos.
- Datar os diferentes períodos históricos situándoos en diferentes eixes cronolóxicos.
- Coñecer os primeiros ritos relixiosos.
- Coñecer e describir as características da vida humana en cada período histórico.
- Describir a organización socioeconómica das civilizacións, despois do neolítico.
- Comprender a diacronía e sincronía de diferentes culturas.
- Recoñecer a importancia do descubrimento da escritura.
- Comprender e explicar os principais trazos das culturas grega e romana.

2.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
b e f g	B1.1. A Terra: a Terra no Sistema Solar.	B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota.	XHB1.1.1. Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	CAA CMCCT CD
			XHB1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas.	CAA CMCCT CD

b e f g	B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.	B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas	XHB1.2.1. Clasifica e distingue proxecións, e compara unha proxeción de Mercator con unha de Peters.	CAA CMCCT CD
b e f g	B1.3. Proxeccións e sistemas de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos.	B1.3. Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de satélite e os seus usos principais.	XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.	CAA CMCCT CD
b e f g	B1.4. Localización. Latitude e lonxitude.	B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	CAA CMCCT CD
			XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	CAA CMCCT CD
b e f g h	B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade no planeta.	B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais, os grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas características.	XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	CAA CMCCT CD
b e f g h	B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.	B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.	XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	CAA CMCCT CD CCL
			XHB1.6.2. Elabora climogramas e	CAA CMCCT

			mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	CD CCL
b e f g h m	B1.7. Medio natural europeo: principais trazos.	B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo.	XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo.	CAA CMCCT CD CCL CAA
b e f g	B1.8. Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.	B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental.	XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.	CAA CMCCT CD
b e f h m	B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.	B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.	XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.	CAA CMCCT CD CCL
			XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	CAA CMCCT CD
b e f m	B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos.	B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.	XHB1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.	CAA CMCCT CD
b e f g h m	B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais.	B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.	B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	CAA CMCCT CD CCL
Bloque 3. A Historia				
g l ñ	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.	B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	CSC CCEC

		posibles futuros e espazos, ou influéneles.		
g l ñ	B3.2. Fontes históricas.	B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	CSC CAA
			XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais.	CSC CAA
			XHB3.2.3. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.	CSC CAA
l ñ	B3.3. Cambio e continuidade.	B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	CSC CMCCT
f l ñ	B3.4. Tempo histórico.	B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	CSC CMCCT
h l ñ	B3.5. Vocabulario histórico e artístico.	B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	CSC CCL
f l	B3.6. Evolución das especies e a hominización.	B3.6. Entender o proceso de hominización.	XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	CSC CMCCT

f l	B3.7. Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.	B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas.	XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga.	CSC CMCCT
f g l	B3.8. Prehistoria e Idade Antiga: visión global.	B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.	XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	CSC CMCCT CAA
c g h l n ñ	B3.9.1. Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores. B3.9.2. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.9.3. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.	B3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	CSC CCL CAA
			XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.	CSC CAA
l n	B3.10. Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura.	B3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos.	XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".	CSC CCEC
a c d g h l	B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	B3.11. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.	XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.	CSC CAA CCL
g	B3.12. Idade Antiga: invención da	B3.12. Recoñecer a importancia da	XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes	CSC

h l	escritura.	descuberta da escritura.	prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	CAA
f g h l	B3.13. Idade Antiga: historia de Exipto.	B3.13. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto.	XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico- xeográfico da expansión exipcia.	CSC CMCCT CAA
			XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.	CSC CCL
g h l	B3.14. Idade Antiga: relixión exipcia.	B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia.	XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	CSC CCEC CCL
			XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.	CSC CCEC CAA
g h l	B3.15. Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.	B3.15. Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia.	XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.	CSC CCEC CAA
a c d g h l	B3.16. Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión.	B3.16. Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.	XHB3.16.1. Identifica trazos da organización socio- política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentestipos	CSC CAA
			XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	CSC CCL CAA
g l	B3.17. Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das polis gregas.	B3.17. Entender a transcendencia do concepto de colonización.	XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo.	CSC CAA

a c d g l	B3.18. Mundo clásico. Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo.	B3.18. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico.	XHB3.18.1. Elabora un mapa do imperio de Alexandre.	CSC CAA
			XHB3.8.2. Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.	CSC CAA
f g h l n	B3.19. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	B3.19. Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.	XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	CSC CCEC CCL
			XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	CSC CCEC CMCCT CAA CCL
a c d g l	B3.20. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	B3.20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.	XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.	CSC CAA
			XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	CSC CAA
g l n ñ	B3.21. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	B3.21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos.	XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	CSC CCEC CAA
g l n ñ	B3.22. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.	B3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.	XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.	CSC CAA

			XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	CSC CCEC CAA
			XHB3.22.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	CSC CCEC

2.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PROBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Criterio de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Temporalización : Trimestre	Avaliación
				Instrumentos de e procedementos de avaliación
XH-B1.1	1º-XHB1.1.1 - Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	Coñecer o Sistema Solar e saber como inflúen os movementos astronómicos na radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta.	1º	A, B
XH-B1.1	1º-XHB1.1.2 - Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do	Analizar un mapa de fusos horarios.	1º	A, B

	planeta de similares horas.			
XH-B1.2	1º-XHB1.2.1 - Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters.	Distinguir os principais tipos de proyeccións cartográficas.	1º	A, B
XH-B1.3	1º-XHB1.3.1 - Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas.	Clasificar os distintos tipos de mapas e imaxes xeográficas.	1º	A, B
XH-B1.4	1º-XHB1.4.1 - Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características.	Localiza puntos xeográficos nun planisferio e distinguir os hemisferios da Terra e os seus trazos.	1º	A, B
XH-B1.4	1º-XHB1.4.2 - Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	Localizar espazos xeográficos nun mapa coas coordenadas xeográficas.	1º	A, B
XH-B1.5	1º-XHB1.5.1 - Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	Situar nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial.	1º	A, B
XH-B1.6	1º-XHB1.6.1 - Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais.	Localizar nun mapa físico mundial os principais accidentes xeográficos, elementos ou formas do relevo tanto terrestre como mariño.	1º	A, B
XH-B1.6	1º-XHB1.6.2 - Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes.	Saber elaborar climogramas e mapas climáticos sinxelos e analízalos sumariamente.	2º	A, B
XH-B1.7	1º-XHB1.7.1 - Explica as características xerais do relevo europeo.	Coñecer os principais trazos do relevo europeo.	1º	A, B

XH-B1.8	1º-XHB1.8.1 - Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo.	Localizar nunha cartografía as unidades e elementos do relevo europeo.	1º	A, B
XH-B1.9	1º-XHB1.9.1 - Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa.	Clasificar e localizar os climas de Europa nun mapa.	2º	A, B
XH-B1.9	1º-XHB1.9.2 - Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	Distinguir e localizar nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente.	2º	A, B
XH-B1.10	1º-XHB1.10.1 - Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais.	Localizar nunha cartografía tradicional e aérea os espazos naturais de Europa.	2º	A, B
XH-B1.11	1º-XHB1.11.1 - Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	Achegar aportes sobre os principais problemas ambientais empregando distintas fontes.	2º	A
XH-B3.1	1º-XHB3.1.1 - Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	Coñecer o legado que nos deixou o noso pasado cultural.	2º	A, B
XH-B3.2	1º-XHB3.2.1 - Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	Recoñecer as fontes históricas e identificalas.	2º	A, B
XH-B3.2	1º-XHB3.2.2 - Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais.	Entender a necesidade das fontes para elaborar o relato histórico.	2º	A, B
XH-B3.2	1º-XHB3.2.3 - Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre.	Comparar dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre o Magno.	2º	A, B

XH-B3.3	1º-XHB3.3.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	Saber ordenar nun eixe cronolóxico feitos históricos empregando os principios de sucesión, duración e simultaneidade.	2º	A, B
XH-B3.4	1º-XHB3.4.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Entender o feito da simultaneidade entre distintas culturas.	2º	A, B
XH-B3.5	1º-XHB3.5.1 - Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	Aprender e empregar o vocabulario histórico e artístico de cada periodo estudado.	2º	A, B
XH-B3.6	1º-XHB3.6.1 - Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	Recoñecer o proceso de hominización.	2º	A, B
XH-B3.7	1º-XHB3.7.1 - Distingue etapas dentro da Historia Antiga.	Distinguir etapas dentro da Historia Antiga.	2º	A, B
XH-B3.8	1º-XHB3.8.1 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	Elaborar distintos eixes cronolóxicos e mapas históricos.	2º	A, B
XH-B3.9	1º-XHB3.9.1 - Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	Explicar razoadamente as características de cada período da Prehistoria.	2º	A, B
XH-B3.9	1º-XHB3.9.2 - Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela.	Entender a denominada revolución neolítica e o papel que a muller xogou nela.	2º	A
XH-B3.10	1º-XHB3.10.1 - Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai".	Recoñecer as funcións dos primeiros ritos relixiosos.	2º	A, B
XH-B3.11	1º-XHB3.11.1 - Describe formas de organización socio-económica e	Analizar a política, sociedade e economía de Mesopotamia e Exipto e o seu legado.	2º	A, B

	política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.			
XH-B3.12	1º-XHB3.12.1 - Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	Diferencias entre as fontes prehistóricas como os restos materiais e as fontes históricas escritas.	2º	A
XH-B3.13	1º-XHB3.13.1 - Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia.	Interpretar a expansión exipcia sobre un mapa.	2º	A
XH-B3.13	1º-XHB3.13.2 - Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto.	Describir sumariamente as etapas históricas de Exipto.	2º	A, B
XH-B3.14	1º-XHB3.14.1 - Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén.	Explicar a vida de ultratumba no antigo Exipto.	2º	A, B
XH-B3.14	1º-XHB3.14.2 - Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio.	Realizar un mapa de conceptos cos principais deuses do panteón exipcio.	2º	A
XH-B3.15	1º-XHB3.15.1 - Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.	Localizar nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica.	2º	A, B
XH-B3.16	1º-XHB3.16.1 - Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos.	Analizar os rasgos sociais, políticos e económicos das poles gregas empregando distintas fontes.	3º	A, B
XH-B3.16	1º-XHB3.16.2 - Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	Describir as principais diferenzas entre a democracia grega e a actual.	3º	A, B
XH-B3.17	1º-XHB3.17.1 - Localiza nun mapa histórico as	Localizar nun mapa as colonias gregas do mediterráneo.	3º	A, B

	colonias gregas do Mediterráneo.			
XH-B3.18	1º-XHB3.18.1 - Elabora un mapa do imperio de Alexandre.	Elaborar un mapa do imperio de Alexandre o Magno.	3º	A, B
XH-B3.18	1º-XHB3.18.2 - Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno.	Analizar e contrastar as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre o Magno.	3º	A, B
XH-B3.19	1º-XHB3.19.1 - Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	Comentar as características da arte grega e a evolución da mesma no tempo.	3º	A, B
XH-B3.19	1º-XHB3.19.2 - Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	Proporcionar exemplos das aportacións gregas no mundo da cultura e ciencia e entender por que é a base da cultura europea.	3º	A, B
XH-B3.20	1º-XHB3.20.1 - Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma.	Elaborar un mapa coas etapas da expansión de Roma.	3º	A, B
XH-B3.20	1º-XHB3.20.2 - Identifica diferenzas e semellanzas entre as formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	Analizar as diferenzas e semellanzas entre a República romana e o imperio.	3º	A, B
XH-B3.21	1º-XHB3.21.1 - Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	Analizar obras de arquitectura e escultura de época grega e romana.	3º	A, B
XH-B3.22	1º-XHB3.22.1 - Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana.	Realizar un mapa da Península Ibérica onde se recolla a evolución administrativa en época romana.	3º	A, B
XH-B3.22	1º-XHB3.22.2 - Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	Concretar exemplos do legado romano que sobrevivan na actualidade.	3º	A, B

XH-B3.22	1º-XHB3.22.3 - Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	Comprender o termo "romanización" en todos os ámbitos.	3º	A, B
----------	--	--	----	------

2.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A. **As probas escritas, que supoñen un 70% do total da cualificación final de cada avaliación.**

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno/a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.
- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.
- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. **O 30% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.**

- Cada avaliación considerarase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.

- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluírá a materia que foi explicada ao longo do curso académico. O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).

3. XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º ESO

3.1. Concreción dos obxectivos

- Coñecer e localizar os principais espazos xeográficos de España e Galicia, analizando as súas peculiaridades físicas: relevo, clima, bioxeografía. . .

- Identificar a distribución da poboación no planeta, España e Galicia, entender o concepto de densidade de poboación e especificar os factores que condicionan a distribución (factores físicos, históricos e económicos).
- Explicar as distintas fases da evolución da poboación mundial, comparando os réximes demográficos dos países desenvolvidos e dos países subdesenvolvidos.
- Explicar o modelo de transición demográfica e as consecuencias do actual avellentamento da poboación nos países desenvolvidos, facendo especial fincapé nas series estatísticas de Galicia e de España, así como explicar as causas e as consecuencias das súas dinámicas.
- Realizar actividades relacionadas co estudo demográfico: elaborar e interpretar pirámides de poboación, realizar cálculos de densidades de poboación, interpretar series estatísticas etc.
- Comprender as causas dos movementos migratorios e clasificar os distintos tipos de migracións segundo as causas que as motivan, o destino ao que se dirixen; a súa forma e mais a súa duración.
- Identificar os fluxos migratorios na actualidade e analizar a evolución dos movementos migratorios no Mundo, Europa, España e Galicia, e reflexionar sobre as consecuencias que xeran estes movementos migratorios nos territorios emisores e receptores de inmigrantes.
- Explicar o proceso de urbanización mundial e europeo e, concretamente, o de España e Galicia, así como marcar os trazos esenciais dos nosos sistemas urbanos e o seu impacto na organización do territorio.
- Ordenar os acontecementos históricos en eixes cronolóxicos e localizalos no espazo co fin de adquirir unha perspectiva global da evolución histórica da Humanidade que teña en conta os procesos de cambio e de permanencia.
- Manexar vocabulario histórico e artístico ligado a etapa medieval.
- Entender as consecuencias da caída do Imperio Romano e analizar os trazos dos reinos xermánicos.
- Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.
- Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.
- Analizar as causas e a evolución da Reconquista, así como o proceso de repoboamento dos territorios ocupados, localizando no mapa as etapas máis importantes.
- Coñecer a arte e a cultura das distintas comunidades que conviviron na Península: xudeus, mozárabes, mudéxares etc.
- Explicar os trazos distintivos da arte románica e gótica en Europa, España e Galicia na súas diversas manifestacións: arquitectura, escultura e pintura.

3.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidad e climática da Península Ibérica e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD

			<ul style="list-style-type: none"> XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CD
<ul style="list-style-type: none"> b e f g m 	<ul style="list-style-type: none"> B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CD
<ul style="list-style-type: none"> b e f g h m ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España. 	<ul style="list-style-type: none"> B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CD CCL
Bloque 2. O espazo humano				
<ul style="list-style-type: none"> b c e f g 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD
<ul style="list-style-type: none"> b c e f g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Poboación europea: distribución e evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CCL CSC CD
			<ul style="list-style-type: none"> XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD CCL
<ul style="list-style-type: none"> b c e f 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Poboación española: evolución, distribución 	<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CD

<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h 	<p>n e dinámica. Movements os migratorio s.</p>			<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movements os migratorio s. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Proceso de urbanización no planeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL

<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Paisaxes no territorio español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
Bloque 3. A historia				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC

<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estes restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ h ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Vocabulario histórico e artístico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánico 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA

	s.			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Feudalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ f ▪ h ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. Reconquista e repoboación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ h ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Arte románica, gótica e islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL

3.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PROBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Temporalización n Trimestre	Avaliación Instrumentos e procedementos
B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	Localizar espazos xeográficos nun mapa empregando as coordenadas xeográficas	2º	A, B
B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais.	XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	Coñecer algúns dos elementos xeográficos de España e de Galicia	2º	A,B
B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	Sitúa nun mapa físico algunhas das principais unidades do relevo español.	2º	A,B
	XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	Describe algunhas das unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	2º	A,B

B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	Sitúa nun mapa físico algunhas das principais unidades do relevo galego.	2º	A,B
	XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	Describe algunhas das unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	2º	A,B
B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego.	XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	Localiza nun mapa algúns dos grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	2º	A,B
	XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	Analiza e compara algunhas das zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes	2º	A,B
	XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	2º	A,B
B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.	XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	Distingue e localiza nun mapa algunhas das paisaxes de España e de Galicia.	2º	A,B
B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e/ou dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con	Realizan procuras en medios impresos e/ou dixitais referidas a problemas ambientais actuais de España ou de Galicia e localiza páxinas web relacionadas que lle ofrezan unha mínima perspectiva.	2º	A,B

	eles.			
B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.	XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	Localiza no mapa mundial algúns dos continentes ou algunha das áreas máis densamente poboadas.	3º	A,B
	XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	Explica algún impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	3º	A,B
B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.	XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.	Explica algunhas das características da poboación europea.	3º	A,B
	XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	Compara entre países a poboación europea segundo algunha das súas características.	3º	A
B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.	XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	Explica algunhas das características principais da pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	3º	A,B
	XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	Analiza en algún medio os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	3º	A

B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios	XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	Coñece o básico do proceso da emigración galega, as súas etapas e/ou os destinos principais	3º	A,B
B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.	XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	Realiza un gráfico con algúns datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	3º	A
	XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	Sitúa no mapa do mundo algunhas das vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	3º	A
B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa.	XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	Resume algúns elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	3º	A,B
	XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	Distingue algúns dos tipos de cidades do noso continente.	3º	A,B
B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano.	XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	Interpreta algúns aspectos de textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	3º	A

B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular.	XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	Sitúa algúns dos parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles	3º	A
	XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	Elabora algún gráfico que reflecta información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.		3º
B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas.	XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	Clasifica algunhas das principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	3º	A,B
B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.	XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	Compara algunhas paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	3º	A
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	Identifica algúns elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	1º	A
B3.2. Identificar, nomear e	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro	Nomea e identifica algunhas clases de	1º	A

clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	clases de fontes históricas.	fontes históricas		
	XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	1º	A
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	1º	A,B
	XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	Realiza algúns tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	1º	A,B
B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	1º	A
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	Utiliza algún vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	1º	A,B
B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da	XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir	Utiliza algunhas fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	1º	A

falta de fontes históricas neste período.	sobre o pasado.			
B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.	XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	Compara algúns aspectos das formas de vida do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	1º	A
B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	Caracteriza a sociedade feudal e algúns aspectos das relacións entre señores e campesiños.	1º	A,B
B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos , políticos e culturais.	XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	Comprende de xeito básico as orixes do Islam e o seu alcance posterior	1º	A,B
	XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	Explica algúns trazos da importancia de Al-Andalus na Idade Media.	1º	A
B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus.	XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica.	Interpreta algún mapa que describe os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica.	1º	A,B
	XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	Explica algúns aspectos da importancia do Camiño de Santiago.	1º	A
B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.	XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	Comprende algúns aspectos do impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	1º	A,B

B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.	XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	Describe algúns aspectos características da arte románica, gótica e islámica.	1º	A,B
---	---	---	----	-----

3.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A.As probas escritas, que supoñen un 70% do total da cualificación final de cada avaliación.

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno /a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.
- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.
- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. O 30% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.

- Cada avaliación considerarase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.

- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluírá a materia que foi explicada ao longo do curso académico. O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).

4. XEOGRAFÍA E HISTORIA 3º ESO

4.1. Concreción dos obxectivos

- Diferenciar os diversos sectores económicos europeos.
- Coñecer as características dos diversos tipos de sistemas económicos.
- Comprender a idea de «desenvolvemento sostible» e as súas implicacións.
- Localizar e identificar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial.
- Identificar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo.
- Comparar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario e extraer conclusións. Identificar o papel de grandes cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.

- Analizar gráficos onde se represente o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos e políticos.
- Comprender o significado histórico da etapa do Renacemento en Europa.
- Relacionar a concepción do humanismo e o legado dos artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores. Identificar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna.
- Coñecer os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas.
- Coñecer as características das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa. Coñecer a vida e obra dalgúns autores da Idade Moderna.
- Apreciar a importancia da arte barroca en Europa e en América.
- Utilizar o vocabulario histórico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

4.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 3º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localización. Latitude e lonxitude 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CD
Bloque 2. O espazo humano				

<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ l ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Organización política e territorial de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Coñecer a organización administrativa e territorial de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ c ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Sectores de actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario, e extraer conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Recoñecer as actividades económicas que se realizan en Europa nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Sistemas económicos do mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Coñecer as características de diversos tipos de sistemas económicos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Entender a idea de desenvolvemento sustentable e as súas implicacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Recursos naturais e actividades 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT

<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h 	agrarias.	mundial.	<p>exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.</p>	
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CD ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Pesca: tipos e problemática. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Explica e localiza os tipos de pesca e os seus problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE

<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Actividades terciarias: transporte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Analizar o impacto dos medios de transporte no seu contorno. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Actividades terciarias: comercio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.11. Turismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.11. Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CSIEE ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CSIEE ▪ CD

<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.12. Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSIEE ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSIEE ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.13. Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.13. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relacións con factores económicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE
Bloque 3. A historia				

<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Vocabulario histórico e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL

	artístico.	inseríndoo no contexto adecuado.	artístico imprescindible para cada época.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Idade Moderna: concepto e datación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Renacemento e Humanismo: alcance posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Arte renacentista e barroca. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e en América. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ h ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA

	Aragón. Posición de Galicia.		reinado dos Reis Católicos.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma e guerras de relixión; loita pola hexemonía e guerra dos Trinta Anos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Coñecer trazos das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA

4.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PROBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Temporalización Trimestre	Avaliación Instrumentos e procedementos
B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite	XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	Clasifica algún tipo de mapa e imaxe	1º	A, B
	XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	Localiza algún espazo xeográfico empregando as coordenadas xeográficas	1º	A,B
	XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos mapas temáticos	Coñece algún tipo de mapa	1º	A, B
B2.1. Coñecer a organización administrativa e territorial de España.	XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	Distingue a distribución territorial básica de España	2º	A, B
B2.2. Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte	XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada	Compara a poboación activa de cada sector en	2º	A, B

aos do sector primario e secundario, e extraer conclusións.	sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	diversos países		
B2.3. Recoñecer as actividades económicas que se realizan en Europa nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas.	XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos.	Diferencia os sectores económicos europeos	2º	A, B
B2.4. Coñecer as características de diversos tipos de sistemas económicos	XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	Diferencia algún aspecto concreto e a súa interrelación no sistema económico	2º	A, B
B2.5. Entender a idea de desenvolvemento sustentable e as súas implicacións.	XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	Define desenvolvemento sustentable	2º	A, B
B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial.	XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.	Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas	2º	A, B
	XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.	Localiza nun mapa as principais zonas mineiras do mundo	2º	A, B
	XHB2.6.3. Localiza	Localiza nun mapa	2º	A, B

	e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.	as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía		
	XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	Indica o nome dalgunha enerxía alternativa	2º	
B2.7. Explica e localiza os tipos de pesca e os seus problemas.	XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	Busca información sobre a sobreexplotación dos caladoiros	2º	A
B2.8. Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo.	XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	Localiza os países máis industrializados	2º	A, B
B2.9. Analizar o impacto dos medios de transporte no seu contorno.	XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.	Traza nun mapa os itinerarios dos produtos agrarios e gandeiros	2º	A, B
B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais.	XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	Define algún dos indicadores que miden os intercambios económicos	2º	A, B
	XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na	Indica algúnha característica do comercio internacional	2º	A, B

	actualidade.			
	XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	Indica algunha característica dun bloque comercial	2º	A, B
B2.11. Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica.	XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos	Indica os tipos de turismo	2º	A, B
	XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	Valora a importancia do turismo na Economía de España e Galicia	2º	A, B
B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos.	XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	Compara o consumo interior de Brasil e Francia	3º	A, B
	XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	Crea algún mapa conceptual usando recursos impresos e dixitais sobre o comercio	3º	A
	XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de	Describe o funcionamento dos intercambios internacionais	3º	A, B

	intercambio.			
B2.13. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos.	XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	Indica algúnha medida para solucionar o problema da pobreza	3º	A, B
	XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónnaas con factores económicos.	Sinala algúnha zona de conflito bélico	3º	A
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado	Identifica algún elemento material, cultural herdanza do pasado	1º	A, B
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	Nomea algunha fonte histórica	1º	A, B
	XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes	1º	A
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que	XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	Ordena temporalmente algúns feitos históricos salientables	1º	A, B
	XHB3.3.2. Realiza diversos tipos	Realiza algún eixe	1º	A

facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	de eixes cronolóxicos e mapas históricos.			
B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía)	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Entende que varias culturas convivían á vez en lugares xeográficos diferentes	1º	A
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	Utiliza algún vocabulario histórico artístico	1º	A, B
B3.6. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa.	XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	Distingue modos de periodización histórica	1º	A, B
B3.7. Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores.	XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos.	Indica algún trazo do renacemento e do humanismo	1º	A, B
B3.8. Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e en América.	XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	Coñece algunha obra e legado artístico do renacemento	1º	A, B
B3.9. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos.	XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta	Analiza algúnha obra desta época	1º	A, B

	época no seu contexto.			
B3.10. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas.	XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	Indica algunha característica de réximes monárquicos, autoritarios, parlamentarios	1º	A, B
B3.11. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna.	XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	Comprendese os conceptos de cambio e continuidade no reinado dos Reis Católicos	1º	A, B
B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias.	XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	Explica algunha causa que conducira ó descubrimento de América	1º	A, B
	XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.	Coñece algún feito da expansión de Aragón e de Castela	1º	A, B
	XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	Sopesa interpretacións sobre a conquista e a colonización de América	1º	A, B
B3.13. Coñecer trazos das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa.	XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	Analiza a relación dos reinos europeos na guerra dos Trinta anos	1º	A, B

4.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A. As probas escritas, que supoñen un 80% do total da cualificación final de cada avaliación.

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno /a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.
- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.
- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: Erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. O 20% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.

- Cada avaliación considerarase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.
- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluírá a materia que foi explicada ao longo do curso académico. O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este

terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).

5. XEOGRAFÍA E HISTORIA 4º ESO

5.1. Concreción dos obxectivos

- Recoñecer os mecanismos esenciais que rexen o funcionamento dos feitos sociais e económicos dentro da estrutura da nosa sociedade e, deste xeito, comprender e saber analizar os problemas das sociedades contemporáneas (a inmigración, a globalización, as desigualdades socioeconómicas, etc.).
- Coñecer o pensamento ilustrado europeo nas súas vertentes económicas e políticas, e identificar os principais pensadores coas súas achegas.

- Comprender a ruptura histórica que representou a Revolución Francesa analizando as novidades políticas que chegou e recoñecer as causas e mais as ideas que conduciron á Restauración europea.
- Coñecer e diferenzar as revolucións liberais ocorridas no século XIX identificando os conceptos de nacionalismo e liberalismo, e prestándolle especial atención á súa influencia nos procesos de unificación alemán e italiano.
- Coñecer as bases da revolución industrial, as novas fontes de enerxía, os sectores industriais, a revolución dos transportes, a organización do movemento obreiro e as novas ideoloxías: marxismo, anarquismo e internacionalismo.
- Analizar o desenvolvemento político de España durante o século XIX: a crise do Antigo Réxime, a restauración do absolutismo, a independencia das colonias americanas, a revolución liberal, o Sexenio Democrático e mais a Restauración.
- Explicar as causas da expansión colonial e da Primeira Guerra Mundial, así como as súas consecuencias en Europa.
- Coñecer as principais correntes artísticas e culturais do século XIX en Europa diferenciando os principais autores e obras máis significativos do período.
- Coñecer as características principais do período de entreguerras: a Revolución rusa, o crac do 29 e a gran depresión, o fascismo italiano e o nazismo alemán.
- Coñecer a historia española desde a crise da restauración, a II República e a Guerra Civil, prestándolle unha especial atención a Galicia.
- Explicar as causas e as consecuencias da Segunda Guerra Mundial.
- Identificar os aspectos máis significativos do mundo bipolar e as características de cada un dos bloques: o capitalista e mais o socialista.
- Coñecer as causas da caída dos bloques e as características principais do mundo actual. Analizar a evolución dos aspectos económicos, políticos e sociais do réxime franquista en
- España, prestándolle unha especial atención a Galicia.
- Coñecer o proceso de transición cara á democracia que comezou coa morte de Franco, prestándolle unha especial atención a Galicia.
- Coñecer o proceso de formación da Unión Europea, as institucións europeas e o seu cometido, así como as consecuencias da anexión española.
- Identificar os principios que rexen a Constitución española de 1978 na forma de goberno do Estado español, a súa organización estatal e valorala como garante das liberdades individuais e colectivas.
- Identificar as principais correntes artísticas do século XX no mundo prestándolle atención á contribución española ás artes figurativas durante este século, tanto en pintura, escultura como arquitectura, e a contribución de Galicia.

- Explicar as razóns da globalización económica a escala planetaria e coñecer os principais movementos sociais que se opoñen ao proceso de globalización.
- Sensibilizarse cos principais problemas do mundo actual (o desigual acceso aos recursos, a globalización, os conflitos políticos etc.), entendéndoos como unha problemática en que todos estamos implicados e da que todos somos responsables.
- Analizar os problemas derivados do desigual acceso á riqueza no mundo (fame, baixo nivel educativo, desequilibrios demográficos etc.) e reflexionar sobre a actuación dos organismos que tratan de loitar contra a pobreza.
- Recoñecer as actitudes e situacións discriminatorias que tiveron lugar ao longo da historia por razóns de raza, sexo, relixión ou calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social, e mostrar unha actitude solidaria cos individuos e colectividadeas que foron obxecto desta discriminación.

5.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo. ▪ XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ h ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL

▪ ñ		Europa e en América.		
▪ f ▪ g ▪ l ▪ n	▪ B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII.	▪ B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.	▪ XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época. ▪ XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC ▪ CMCCT
Bloque 2. A era das revolucións liberais				
▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	▪ B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	▪ XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. ▪ XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ	▪ B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadore	▪ B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	▪ XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras. ▪ XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas	▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL

	s e independe ntistas. O caso español		do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
Bloque 3. A Revolución Industrial				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Discusión en torno ás 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

	características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?	en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	consecuencia dos cambios económicos en España.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. A ciencia no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CMCCT
Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA

			a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	▪ CCL
▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B4.4. Revolución Rusa.	▪ B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	▪ XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
▪ g ▪ h ▪ l ▪ n	▪ B4.5. A arte no século XIX.	▪ B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e reconecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	▪ XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX. ▪ XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CCEC ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CCEC
Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)				
▪ g ▪ h ▪ l	▪ B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.	▪ B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	▪ XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia. ▪ XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008. ▪ XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.	▪ B5.2. Analizar as causas do auge dos fascismos en Europa.	▪ XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auge do fascismo en Europa.	▪ CSC ▪ CCL

<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. II República española e a Guerra Civil. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
	Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Orixe da II Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. O Holocausto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL

<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<p>Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Crise do petróleo (1973). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Ditadura de Franco en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<p>Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

			do benestar.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL

	futura unión política supranacional.			
	Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. A globalización económica: concepto e características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgun sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSIEE
	Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. Relación entre o pasado, o presente e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL

	o futuro a través da historia e a xeografía.	presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúenles.	<p>dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. ▪ XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. ▪ XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL

5.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PRÓBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Criterio de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Temporalización Trimestre	Avaliación
				Instrumentos e procedementos

XH-B1.1	4º-XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo	Diferenciar Absolutismo e Parlamentarismo.	1ª	A,B
XH-B1.1	4º-XHB1.1.2 - Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.	Definir conceptos Antigo Réxime e Ilustración.	1ª	A,B
XH-B1.2	4º-XHB1.2.1 - Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgúnhas monarquías. Peso: 1.61%	Definir os trazos da Ilustración.	1ª	A,B
XH-B1.3	4º-XHB1.3.1 - Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.	Concretar os principais avances científicos.	1º	A

XH-B1.3	4º-XHB1.3.2 - Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas.	Definir empiricismo e método científico.	1ª	A,B
XH-B2.1	4º-XHB2.1.1 - Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	Expresar as principais ideas dos pensadores revolucionarios.	1ª	A,B
XH-B2.1	4º-XHB2.1.2 - Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	Analizar distintos tipos de fontes históricas.	1ª,2ª,3ª	A,B
XH-B2.2	4º-XHB2.2.1 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.	Redactar con claridade os principais feitos das revolucións burguesas do XIX.	1ª	A,B
XH-B2.2	4º-XHB2.2.2 - Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	Redactar con claridade os principais feitos das revolucións burguesas do XVIII e saber sinalar causas e consecuencias.	1ª	A,B
XH-B2.2	4º-XHB2.2.3 - Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes.	Reflexionar sobre a violencia e as súas manifestacións.	1ª	A,B
XH-B3.1	4º-XHB3.1.1 - Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra	Analiza os proles e contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	1ª	A,B
XH-B3.2	4º-XHB3.2.1 - Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	Coñecer os rasgos principais da industrialización nas distintos espazos mundiais e temporais.	1ª	A,B
XH-B3.2	4º-XHB3.2.2 - Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	Analizar comparativamente a industrialización británica e nórdica.	1ª	A,B
XH-B3.3	4º-XHB3.3.1 - Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	Observar a situación da muller e dos nenos ante a industrialización.	1ª	A,B
XH-B3.4	4º-XHB3.4.1 - Especifica algunhas repercusións políticas	Describir os cambios en España e Galicia	1ª	A,B

	como consecuencia dos cambios económicos en España.	ante a industrialización.		
XH-B3.5	4º-XHB3.5.1 - Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	Elaborar un eixe cronolóxico cos principais avances científicos e tecnolóxicos.	1ª	A
XH-B4.1	4º-XHB4.1.1 - Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	Identificar as potencias imperialistas do século XIX e analizar as causas e consecuencias do proceso de expansión colonial.	2ª	A,B
XH-B4.1	4º-XHB4.1.2 - Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización.	Definir eurocentrismo e globalización.	2ª	A,B
XH-B4.2	4º-XHB4.2.1 - Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	Identificar a evolución do imperialismo e as súas repercusións na Gran Guerra de 1914.	2ª	A,B
XH-B4.3	4º-XHB4.3.1 - Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial.	Explicar as causas, evolución e consecuencias da I Guerra Mundial.	2ª	A,B
XH-B4.3	4º-XHB4.3.2 - Analiza o novo mapa político de Europa.	Entender o novo mapa europeo tras a I Guerra Mundial.	2ª	A
XH-B4.3	4º-XHB4.3.3 - Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.	Describe as consecuencias dos distintos tratados de paz, en especial Versalles.	2ª	A,B
XH-B4.4	4º-XHB4.4.1 - Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	Analizar as causas, evolución e consecuencias da Revolución Rusa.	2ª	A,B
XH-B4.5	4º-XHB4.5.1 - Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	Analizar os principais trazos da arquitectura, escultura e pintura da arte do século XIX e as obras significativas.	2ª	A
XH-B4.5	4º-XHB4.5.2 - Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	Analizar brevemente e comparar estilos artísticos da época.	2ª	A
XH-B5.1	4º-XHB5.1.2 - Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as	Coñecer os feitos transcendentais do período de	2ª	A,B

	posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	entreguerras e as súas consecuencias relacionándoas coa actualidade.		
XH-B5.1	4º-XHB5.1.3 - Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	Analizar o movemento sufraxista feminino.	2ª	A
XH-B5.2	4º-XHB5.2.1 - Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa. Peso: 1.61%	Enumerar os factores que provocaron o ascenso dos fascismos en Europa e o seu desenvolvemento.	2ª	A,B
XH-B5.3	4º-XHB5.3.1 - Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas. Peso: 1.61%	Analizar someramente a evolución da II República española.	2ª	A
XH-B5.3	4º-XHB5.3.2 - Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	Coñecer as causas da Guerra Civil española e describir brevemente a evolución relacionándoa co seu contexto mundial.	2ª	A,B
XH-B6.1	4º-XHB6.1.1 - Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	Saber recoñecer a multicausalidade dos feitos históricos e distinguir as consecuencias.	1ª,2ª,3ª	A,B
XH-B6.2	4º-XHB6.2.1 - Sitúa nun mapa as fases do conflito.	Analizar gráficamente as fases da Segunda Guerra Mundial.	2ª	A
XH-B6.2	4º-XHB6.2.2 - Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	Interpretar a guerra no seu contexto mundial.	2ª	A,B
XH-B6.2	4º-XHB6.2.3 - Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	Analizar causas e consecuencias da Guerra.	2ª	A,B
XH-B6.3	4º-XHB6.3.1 - Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	Explicar o Holocausto na historia mundial.	2ª	A,B
XH-B6.4	4º-XHB6.4.1 - Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos	Comprobar os principais feitos históricos da chamada Guerra Fría.	3ª	A,B

	enmarcados na época da Guerra Fría.			
XH-B6.4	4º-XHB6.4.2 - Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	Describir o sucedido na guerra de Vietnam a través dunha fotografía histórica.	3ª	A
XH-B6.5	4º-XHB6.5.1 - Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	Analizar os factores que levaron ao proceso descolonizador.	3ª	A,B
XH-B6.5	4º-XHB6.5.2 - Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).	Describir o proceso descolonizador en dous exemplos concretos, África subsahariana e India.	3ª	A,B
XH-B7.1	4º-XHB7.1.1 - Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa.	Observar a evolución dos bloques soviético e capitalista nos seus trazos de conxunto.	3ª	A,B
XH-B7.1	4º-XHB7.1.2 - Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	Reflexionar sobre a incorporación da muller ao mundo laboral.	3ª	A
XH-B7.2	4º-XHB7.2.1 - Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	Relacionar a crise do petróleo de 1973 e a crise económica mundial de 2008.	3ª	A
XH-B7.3	4º-XHB7.3.1 - Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco	Describir a situación de posguerra nos seus termos económicos, sociais e políticos e describir someramente as fases da ditadura franquista.	3ª	A,B
XH-B7.3	4º-XHB7.3.2 - Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórico.	Entender o concepto de memoria histórica.	3ª	A
XH-B8.1	4º-XHB8.1.1 - Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época	Analizar os cambios acontecidos nas nacións europeas tras a Segunda Guerra Mundial.	3ª	A
XH-B8.1	4º-XHB8.1.2 - Comprende os proles e contras do estado do benestar.	Enumerar as características do estado do benestar.	3ª	A
XH-B8.2	4º-XHB8.2.1 - Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	Analizar as causas que levaron ao desmembramento da URSS e as súas consecuencias.	3ª	A,B

XH-B8.3	4º-XHB8.3.1 - Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	Coñecer o debate historiográfico sobre a chamada Transición española.	3ª	A
XH-B8.3	4º-XHB8.3.2 - Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc	Enumerar os principais feitos históricos acontecidos na Transición cara á democracia.	3ª	A,B
XH-B8.3	4º-XHB8.3.3 - Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	Analizar o problema do terrorismo en España explicando a xénese do mesmo.	3ª	A
XH-B8.4	4º-XHB8.4.1 - Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	Describir o proceso de construción da Unión Europea.	3ª	A,B
XH-B9.1	4º-XHB9.1.1 - Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	Buscar exemplos na prensa sobre o fenómeno da globalización.	3ª	A
XH-B9.1	4º-XHB9.1.2 - Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización.	Definir globalización e eurocentrismo.	3ª	A,B
XH-B9.2	4º-XHB9.2.1 - Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	Analizar os avances científicos e técnicos en especial o uso das TIC.	3ª	A
XH-B9.3	4º-XHB9.3.1 - Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de globalización.	Elaborar fontes xeográficas e históricas para representar fenómenos da globalización.	3ª	A
XH-B10.1	4º-XHB10.1.1 - Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgúns consecuencias do quecemento	Analizar as causas do quecemento global e as súas consecuencias.	3ª	A

	global, como o desxeamento do Báltico.			
XH-B10.1	4º-XHB10.1.2 - Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI.	Sopesar os logros acontecidos en Europa para se constituir en unidade e afrontar os problemas de forma conxunta.	3ª	A
XH-B10.1	4º-XHB10.1.3 - Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	Comparar os principais avances científicos e técnicos dende as revolucións industriais ata a actualidade.	3ª	A
XH-B10.2	4º-XHB10.2.1 - Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	Elaborar eixes cronolóxicos como vertebradores do proceso histórico.	1ª,2ª,3ª	A,B
XH-B10.2	4º-XHB10.2.2 - Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	Aprender a interpretar mapas históricos e eixes do tempo.	1ª,2ª,3ª	A,B
XH-B10.3	4º-XHB10.3.1 - Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Entender o tempo histórico cos conceptos de diacronía e sincronía.	1ª,2ª,3ª	A,B
XH-B10.4	4º-XHB10.4.1 - Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	Utilizar con rigor o vocabulario xeográfico, histórico e artístico.	1ª,2ª,3ª	A,B

5.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A. As probas escritas, que supoñen un 80% do total da cualificación final de cada avaliación.

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno /a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.

- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.
- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. O 20% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.

- Cada avaliación considerárase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.
- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluírá a materia que foi explicada ao longo do curso académico. O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das

NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).

6. CULTURA CLÁSICA 3º ESO (MATERIA AFÍN)

6.1. Concreción dos obxectivos

- Localizar nun mapa feitos xeográficos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana.
- Coñecer as características máis importantes do marco xeográfico no que se desenvolveron as culturas de Grecia e Roma no momento do seu apoxeo.
- Coñecer algúns fitos esenciais na historia de Grecia e Roma e coñecer as súas consecuencias e influencia na nosa historia.
- Distinguir e situar nun eixe cronolóxico as principais etapas históricas de Grecia e Roma.
- Coñecer coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, os seus trazos, atributos e ámbitos de influencia.
- Coñecer os mitos e heroes grecolatinos de maior relevancia.
- Coñecer as características fundamentais da arte grega e romana e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos.
- Localizar nun mapa e describir os monumentos clásicos máis significativos que forman parte do patrimonio español.
- Coñecer as características dos principais sistemas políticos presentes no mundo clásico establecendo semellanzas e diferenzas entre elas.
- Coñecer as características e a evolución da organización social grega e romana e a súa presenza na sociedade actual.
- Identificar e explicar os diferentes papeis que desempeñan dentro da familia cada un dos seus membros.
- Identificar as principais formas de traballo e de ocio existentes na Antigüidade.
- Recoñecer os diferentes tipos de escritura e distinguilas entre si.
- Distinguir distintos tipos de alfabetos usados na actualidade.
- Coñecer a orixe común de diferentes linguas.
- Describir a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico.
- Identificar as linguas romances e non romances da península Ibérica e localizalas nun mapa.
- Identificar léxico común, técnico e científico de orixe grecolatina na propia lingua e sinalar a súa relación coas palabras latinas ou gregas orixinarias.
- Describir algúns aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que chegaron ata a actualidade.
- Coñecer a presenza da mitoloxía e os temas lendarios nas manifestacións artísticas actuais.
- Identificar os aspectos máis importantes da historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país e recoñecer as pegadas da cultura romana en diversos aspectos da civilización actual.

- Realizar traballos de investigación sobre a presenza da civilización clásica no contorno, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación.
- Coñecer as características fundamentais da romanización de Hispania.
- Coñecer e comparar as características da relixiosidade grega e romana coa actualidade.
- Explicar os fundamentos da relixiosidade romana e distinguir a relixión oficial das manifestacións de culto privado.
- Coñecer as principais características dos xéneros literarios grecolatinos e a súa influencia na literatura posterior.

6.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Cultura Clásica. 3º ou 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Xeografía				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Marco xeográfico das civilizacións grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localizar nun mapa fitos xeográficos e enclaves concretos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB1.1.1. Sinala sobre un mapa o marco xeográfico en que se sitúan en distintos períodos as civilizacións grega e romana, delimitando o seu ámbito de influencia, establecendo conexións con outras culturas próximas e situando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Marco xeográfico das civilizacións grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Describir os marcos xeográficos en que se desenvolven as civilizacións grega e romana ao longo da súa historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB1.2.1. Enumera aspectos do marco xeográfico que poden ser considerados determinantes no desenvolvemento das civilizacións grega e latina, e achega exemplos para ilustrar e xustificar as súas formulacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CAA
Bloque 2. Historia				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Marco histórico da civilización grega: das civilizacións minoica e micénica ao mundo helenístico. ▪ B2.2. Marco histórico da civilización romana: Monarquía, República e Imperio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Identificar, describir e explicar o marco histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.1.1. Sabe enmarcar determinados feitos históricos nas civilizacións grega e romana e no período histórico correspondente, pondoos en contexto e relacionándoos con outras circunstancias contemporáneas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSC

<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ e ▪ g ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Marco histórico da civilización grega: das civilizacións minoica e micénica ao mundo helenístico. ▪ B2.2. Marco histórico da civilización romana: Monarquía, República e Imperio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Coñecer as principais características de cada período da historia de Grecia e Roma, e saber situar nun eixe cronolóxico feitos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.2.1. Distingue con precisión as etapas da historia de Grecia e Roma, nomeando e situando no tempo os principais fitos asociados a cada unha delas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.2.2. Explica o proceso de transición que se produce entre as etapas da historia de Grecia e Roma, describindo as circunstancias que interveñen no paso de unhas a outras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.2.3. Elabora eixes cronolóxicos en que se representen fitos históricos salientables, consultando ou non fontes de información. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.2.4. Sitúa dentro dun eixe cronolóxico o marco histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana, sinalando períodos e identificando en cada un as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ñ ▪ o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Marco histórico da civilización grega: das civilizacións minoica e micénica ao mundo helenístico. ▪ B2.2. Marco histórico da civilización romana: Monarquía, República e Imperio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Coñecer as características fundamentais da romanización de Hispania e Gallaecia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.3.1. Explica a romanización de Hispania e Gallaecia, describindo as súas causas e delimitando as súas fases. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.3.2. Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania e Gallaecia, sinalando a súa influencia na historia posterior do noso país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL
<p>Bloque 3. Mitoloxía</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. O panteón grego e romano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Coñecer os principais deuses da mitoloxía grecolatina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.1.1. Pode nomear coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia, explicando a súa xenealoxía e establecendo as relacións entre os diferentes deuses. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ a ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Mitos grecolatinos. Os heroes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Coñecer os mitos e os heroes grecolatinos, e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.2.1. Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes, e explica os principais aspectos que os diferencian. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CD ▪ CCL

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ñ 		<p>e os heroes antigos e os actuais.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.2.2. Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa. ▪ CCB3.2.3. Recoñece e ilustra con exemplos o mantemento do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno e sinalando as principais semellanzas e diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos, asociándoos a outros trazos culturais propios de cada época. ▪ CCB3.2.4. Recoñece referencias mitolóxicas nas artes plásticas, sempre que sexan claras e sinxelas, describindo, a través do uso que se fai destas, os aspectos básicos que en cada caso se asocian á tradición grecolatina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CD ▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Relixión grega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Coñecer e comparar as características da relixiosidade e da relixión grega coas actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.3.1. Enumera e explica as principais características da relixión grega, pónndoas en relación con outros aspectos básicos da cultura helénica e establecendo comparacións con manifestacións relixiosas propias doutras culturas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Relixión romana: culto público e privado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Explicar os fundamentos da relixiosidade romana e distinguir a relixión oficial das manifestacións do culto privado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.4.1. Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados, e explica os trazos que lles son propios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CCEC
<p>Bloque 4. Arte</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Fundamentos da arte clásica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Coñecer as características fundamentais da arte clásica e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB4.1.1. Recoñece os trazos básicos da arte clásica nas manifestacións artísticas antigas e actuais. ▪ CCB4.1.2. Realiza eixes cronolóxicos e sitúa neles aspectos relacionados coa arte grecolatina, asociándoos a outras manifestacións culturais ou a fitos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Arquitectura en Grecia e Roma: tipos de edificios e ordes arquitectónicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Identificar as características máis salientables da arquitectura grecorromana en relación 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB4.2.1. Recoñece as características esenciais das arquitecturas grega e romana, identificando en imaxes a orde arquitectónica á que pertencen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CD

		cos edificios máis singulares.	distintos monumentos, para razoar a súa resposta.	
▪ l	▪ B4.3. Escultura en Grecia e Roma: etapas, estilos e temáticas.	▪ B4.3. Coñecer as manifestacións escultóricas da arte grega e romana ao longo da Antigüidade e identificar a súa temática.	▪ CCB4.3.1. Recoñece esculturas gregas e romanas en imaxes, encádraas nun período histórico e identifica nelas motivos mitolóxicos, históricos ou culturais.	▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CD
▪ l ▪ ñ	▪ B4.4. Enxeñería romana: obras públicas e urbanismo. Vías romanas.	▪ B4.4. Coñecer as creacións urbanísticas romanas, así como a súa rede viaria.	▪ CCB4.4.1. Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas, explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores.	▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCEC
▪ e ▪ ñ	▪ B4.5. Herdanza clásica no patrimonio artístico.	▪ B4.5. Coñecer e saber localizar os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo.	▪ CCB4.5.1. Localiza nun mapa os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e súa cronoloxía aproximada.	▪ CAA ▪ CD ▪ CCEC ▪ CMCCT
Bloque 5. Sociedade e vida cotiá				
▪ a	▪ B5.1. Organización política en Grecia e en Roma.	▪ B5.1. Coñecer as características das principais formas de organización política presentes no mundo clásico, e establecer semellanzas e diferenzas entre elas.	▪ CCB5.1.1. Nomea os principais sistemas políticos da antigüidade clásica e describe, dentro de cada un, a forma de distribución e o exercicio do poder, as institucións, o papel que estas desempeñan e os mecanismos de participación política.	▪ CSC ▪ CCL
▪ g ▪ h ▪ ñ	▪ B5.2. Sociedade en Grecia e Roma: clases sociais.	▪ B5.2. Coñecer as características e a evolución das clases sociais en Grecia e Roma.	▪ CCB5.2.1. Describe a organización das sociedades grega e romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha, relacionando estes aspectos cos valores cívicos da época e comparándoos cos actuais. ▪ CCB5.2.2. Describe as principais características e a evolución dos grupos que compoñen as sociedades grega e romana.	▪ CSIEE ▪ CSC ▪ CCL ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCL
▪ c ▪ ñ	▪ B5.3. A familia en Grecia e Roma.	▪ B5.3. Coñecer a composición da familia e os papeis asignados aos seus membros.	▪ CCB5.3.1. Identifica e explica os papeis que desempeña dentro da familia cada un dos seus membros, identificando e explicando a través deles estereotipos culturais e comparándoos cos actuais.	▪ CSC ▪ CCL

▪ m	▪ B5.4. Vida cotiá en Grecia e Roma: vivenda, hixiene, alimentación, vestimenta e traballo.	▪ B5.4. Coñecer os trazos máis salientables da vida cotiá en Grecia e Roma.	▪ CCB5.4.1. Identifica e describe os tipos de vivenda, o modo de alimentación, os hábitos de hixiene e a vestimenta en Grecia e Roma.	▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CCL
			▪ CCB5.4.2. Identifica e describe formas de traballo e relacións cos coñecementos científicos e técnicos da época, e explica a súa influencia no progreso da cultura occidental.	▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CCL
▪ d	▪ B5.5. Espectáculos públicos en Grecia e Roma.	▪ B5.5. Identificar as principais formas de lecer da antigüidade.	▪ CCB5.5.1. Describe as principais formas de lecer das sociedades grega e romana, analizando a súa finalidade, os grupos aos que van dirixidas e a súa función no desenvolvemento da identidade social.	▪ CSIEE ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL
▪ ñ	▪ B5.5. Os espectáculos públicos en Grecia e Roma.	▪ B5.6. Relacionar e establecer semellanzas e diferenzas entre as manifestacións deportivas da Grecia Clásica e as actuais.	▪ CCB5.6.1. Explica a orixe e a natureza dos Xogos Olímpicos, comparándoos e destacando a súa importancia con respecto a outras festividades deste tipo existentes na época, e comenta o seu mantemento no mundo moderno, establecendo semellanzas e diferenzas entre os valores culturais aos que se asocian en cada caso.	▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL
Bloque 6. Lingua e literatura				
▪ e	▪ B6.1. Historia da escritura. Signos e materiais.	▪ B6.1. Coñecer a existencia de diversos tipos de escritura, distinguilos e comprender as súas funcións.	▪ CCB6.1.1. Recoñece tipos de escritura, clasifícaos consonte súa natureza e a súa función, e describe os trazos que os distinguen.	▪ CD ▪ CCEC ▪ CCL
▪ e	▪ B6.2. Orixe do alfabeto. O alfabeto grego e o alfabeto romano.	▪ B6.2. Coñecer a orixe do alfabeto e distinguir os tipos de alfabetos usados na actualidade.	▪ CCB6.2.1. Nomea e describe os trazos principais dos alfabetos máis utilizados no mundo occidental, diferenciándoos doutros tipos de escrituras, e explica a súa orixe.	▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL
▪ f	▪ B6.2. Orixe do alfabeto. O alfabeto grego e o alfabeto romano.	▪ B6.3. Recoñecer a presenza de elementos dos alfabetos grego e latino nos alfabetos actuais.	▪ CCB6.3.1. Explica a influencia dos alfabetos grego e latino na formación dos alfabetos actuais, e sinala nestes últimos a presenza de determinados elementos tomados dos primeiros.	▪ CD ▪ CMCCT ▪ CCEC ▪ CCL
▪ f ▪ ñ ▪ o	▪ B6.3. As linguas do mundo. O indoeuropeo e as súas familias lingüísticas.	▪ B6.4. Coñecer a orixe común das linguas indoeuropeas.	▪ CCB6.4.1. Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas, sinalando os idiomas modernos que se derivan de cada unha e os aspectos lingüísticos que evidencian o seu parentesco.	▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSC

			<ul style="list-style-type: none"> CCB6.4.2. Describe a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico, explicando e ilustrando con exemplos os elementos que evidencian do xeito máis visible a súa orixe común e o parentesco existente entre elas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCEC
<ul style="list-style-type: none"> l ñ o 	<ul style="list-style-type: none"> B6.4. As linguas romances. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Identificar as linguas europeas romances e non romances, e localizalas nun mapa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.5.1. Identifica as linguas que se falan en Europa e en España, diferenciando pola súa orixe as romances e as non romances, e delimita nun mapa as zonas onde se utilizan. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CD CCL CCA
<ul style="list-style-type: none"> h ñ o 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Composición e derivación culta de orixe grega e latina. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Identificar a orixe grecolatina do léxico das linguas de España e doutras linguas modernas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.6.1. Recoñece e explica o significado dalgúns dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España e doutras linguas modernas, e explica o seu significado a partir do termo de orixe. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCA
			<ul style="list-style-type: none"> CCB6.6.2. Explica o significado de palabras a partir da súa descomposición e da análise etimolóxica das súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCA
<ul style="list-style-type: none"> e ñ o 	<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Latinismos, palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Distinguir e identificar latinismos, cultismos, semicultismos e termos patrimoniais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.7.1. Identifica e diferencia con seguridade cultismos, semicultismos e termos patrimoniais, en relación co termo de orixe sen, necesidade de consultar dicionarios nin outras fontes de información. 	<ul style="list-style-type: none"> CCA CCL
			<ul style="list-style-type: none"> CCB6.7.2. Coñece o significado das principais locucións latinas de uso actual. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CCL
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ o 	<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Principais regras de evolución fonética do latín ao galego e ao castelán. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Facer evolucións desde o latín ao galego e ao castelán, tendo en conta os fenómenos fonéticos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.8.1. Explica os procesos de evolución dalgúns termos desde o étimo latino ata os seus respectivos derivados nas linguas romances, describindo algúns dos fenómenos fonéticos producidos e ilustrándoos con outros exemplos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCA
			<ul style="list-style-type: none"> CCB6.8.2. Realiza evolucións do latín ao galego e ao castelán aplicando as regras fonéticas de evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> CCA CCL
<ul style="list-style-type: none"> f 	<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Léxico grecolatino na linguaxe científica e técnica. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.9. Coñecer e utilizar con propiedade terminoloxía científico-técnica de orixe grecolatina. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.9.1. Explica a partir da súa etimoloxía termos de orixe grecolatina propios da linguaxe científico-técnica e sabe usalos con propiedade. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CCA

<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ ñ ▪ o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.9. Presenza das linguas clásicas nas linguas modernas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Constatar o influxo das linguas clásicas en linguas non derivadas delas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.10.1. Demostra o influxo do latín e o grego sobre as linguas modernas servíndose de exemplos para ilustrar o mantemento nestas de elementos léxicos morfolóxicos e sintácticos herdados das primeiras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Xéneros literarios grecolatinos: autores e obras principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.11. Coñecer as principais características dos xéneros literarios grecolatinos e a súa influencia na literatura posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.11.1. Describe as características esenciais dos xéneros literarios grecolatinos e reconece a súa influencia na literatura posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CCA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Xéneros literarios grecolatinos: autores e obras principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.12. Coñecer os fitos esenciais das literaturas grega e latina como base literaria da cultura europea e occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.12.1. Nomea aos autores máis representativos da literatura grecolatina, encádraos no seu período histórico e cita as súas obras máis coñecidas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<p>Bloque 7. Pervivencia na actualidade</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B.7.1. Civilización grecolatina nas artes e na organización social e política actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Recoñecer a presenza da civilización clásica nas artes e na organización social e política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB7.1.1. Sinala e describe algúns aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que perviviron ata a actualidade, demostrando a súa vixencia nunha e noutra época mediante exemplos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Mitoloxía e temas lexendarios nas manifestacións artísticas actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Coñecer a pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios nas manifestacións artísticas actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB7.2.1. Demostra a pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios mediante exemplos de manifestacións artísticas contemporáneas nas que están presentes estes motivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Identificar os aspectos máis importantes da historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país e recoñecer as pegadas da cultura romana en diversos aspectos da civilización actual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB7.3.1. Enumera e explica algúns exemplos concretos nos que se pon de manifesto a influencia que o mundo clásico tivo na historia e as tradicións do noso país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4. Traballos de investigación sobre a civilización clásica na nosa cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4. Realizar traballos de investigación sobre a pervivencia da civilización clásica na contorna, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para recabar información e realizar traballos de investigación acerca da pervivencia da civilización clásica na nosa cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CAA

6.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PROBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Cultura Clásica. 3º ou 4º de ESO			Temporalización	Avaliación
Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Trimestre	Procedemento e instrumento
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localizar nun mapa fitos xeográficos e enclaves concretos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB1.1.1. Sinala sobre un mapa o marco xeográfico en que se sitúan en distintos períodos as civilizacións grega e romana, delimitando o seu ámbito de influencia, establecendo conexións con outras culturas próximas e situando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sinala sobre un mapa o marco xeográfico en que se sitúan en distintos períodos as civilizacións grega e romana. 	1	A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Describir os marcos xeográficos en que se desenvolven as civilizacións grega e romana ao longo da súa historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB1.2.1. Enumera aspectos do marco xeográfico que poden ser considerados determinantes no desenvolvemento das civilizacións grega e latina, e achega exemplos para ilustrar e xustificar as súas formulacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Enumera aspectos do marco xeográfico que poden ser considerados determinantes no desenvolvemento das civilizacións grega e latina. 	1	▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Identificar, describir e explicar o marco histórico en que se desenvolven as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.1.1. Sabe enmarcar determinados feitos históricos nas civilizacións grega e romana e no período histórico correspondente, pondoos en contexto e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sabe enmarcar determinados feitos históricos nas civilizacións grega e romana e no 	1	▪ A,B

civilizacións grega e romana.	relacionándoos con outras circunstancias contemporáneas.	período histórico correspondente.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Coñecer as principais características de cada período da historia de Grecia e Roma, e saber situar nun eixe cronolóxico feitos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.2.1. Distingue con precisión as etapas da historia de Grecia e Roma, nomeando e situando no tempo os principais fitos asociados a cada unha delas. ▪ CCB2.2.2. Explica o proceso de transición que se produce entre as etapas da historia de Grecia e Roma, describindo as circunstancias que interveñen no paso de unhas a outras. ▪ CCB2.2.3. Elabora eixes cronolóxicos en que se representen fitos históricos salientables, consultando ou non fontes de información. ▪ CCB2.2.4. Sitúa dentro dun eixe cronolóxico o marco histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana, sinalando períodos e identificando en cada un as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue as etapas da historia de Grecia e Roma. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica os cambios que se dan entre as etapas de Grecia e Roma. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elabora eixes cronolóxicos. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sitúa dentro dun eixe cronolóxico o marco histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Coñecer as características fundamentais da romanización de Hispania e Gallaecia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB2.3.1. Explica a romanización de Hispania e Gallaecia, describindo as súas causas e delimitando as súas fases. ▪ CCB2.3.2. Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania e Gallaecia, sinalando a súa influencia na historia posterior do noso país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica a romanización de Hispania e Gallaecia. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica con algún con exemplo os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania e Gallaecia. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Coñecer os principais deuses da mitoloxía grecolatina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.1.1. Pode nomear coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia, explicando a súa xenealoxía e establecendo as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coñece a denominación grega e latina do panteón grecolatino. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B

	relacións entre os diferentes deuses.			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Coñecer os mitos e os heroes grecolatinos, e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e os heroes antigos e os actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.2.1. Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes, e explica os principais aspectos que os diferencian. ▪ CCB3.2.2. Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa. ▪ CCB3.2.3. Recoñece e ilustra con exemplos o mantemento do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno e sinalando as principais semellanzas e diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos, asociándoas a outros trazos culturais propios de cada época. ▪ CCB3.2.4. Recoñece referencias mitolóxicas nas artes plásticas, sempre que sexan claras e sinxelas, describindo, a través do uso que se fai destas, os aspectos básicos que en cada caso se asocian á tradición grecolatina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coñece e compara mitos da cultura clásica e de outras culturas. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Recoñece o mantemento da figura do heroe na nosa sociedade. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Recoñece referencias mitolóxicas nas artes plásticas 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Coñecer e comparar as características da relixiosidade e da relixión grega coas actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.3.1. Enumera e explica as principais características da relixión grega, pondoas en relación con outros aspectos básicos da cultura helénica e establecendo comparacións con manifestacións relixiosas propias doutras culturas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Enumera e explica as principais características da relixión grega. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Explicar os fundamentos da relixiosidade romana e distinguir a relixión oficial das manifestacións do culto privado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB3.4.1. Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados, e explica os trazos que lles son propios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Coñecer as características fundamentais da arte clásica e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB4.1.1. Recoñece os trazos básicos da arte clásica nas manifestacións artísticas antigas e actuais. ▪ CCB4.1.2. Realiza eixes cronolóxicos e sitúa neles aspectos relacionados coa arte grecolatina, asociándoos a outras manifestacións culturais ou a fitos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Recoñece os trazos básicos da arte clásica 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Realiza eixes cronolóxicos e sitúa neles aspectos relacionados coa arte grecolatina. 	1	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Identificar as características máis salientables da arquitectura grecorromana en relación cos edificios máis singulares. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB4.2.1. Recoñece as características esenciais das arquitecturas grega e romana, identificando en imaxes a orde arquitectónica á que pertencen distintos monumentos, para razoar a súa resposta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Recoñece as características esenciais das arquitecturas grega e romana. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Coñecer as manifestacións escultóricas da arte grega e romana ao longo da Antigüidade e identificar a súa temática. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB4.3.1. Recoñece esculturas gregas e romanas en imaxes, encádraas nun período histórico e identifica nelas motivos mitolóxicos, históricos ou culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Recoñece esculturas gregas e romanas en imaxes. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Coñecer as creacións urbanísticas romanas, así como a súa rede viaria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB4.4.1. Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas, explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas. 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. Coñecer e saber localizar os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB4.5.1. Localiza nun mapa os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e súa cronoloxía aproximada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Localiza nun mapa algún monumentos clásicos do patrimonio español e europeo 	1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Coñecer as características das principais formas de organización política presentes no mundo clásico, e establecer 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB5.1.1. Nomea os principais sistemas políticos da antigüidade clásica e describe, dentro de cada un, a forma de distribución e o exercicio do poder, as institucións, o papel que estas desempeñan e os mecanismos de participación política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nomea os principais sistemas políticos da antigüidade clásica. 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B

semellanzas e diferenzas entre elas.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Coñecer as características e a evolución das clases sociais en Grecia e Roma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB5.2.1. Describe a organización das sociedades grega e romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha, relacionando estes aspectos cos valores cívicos da época e comparándoos cos actuais. ▪ CCB5.2.2. Describe as principais características e a evolución dos grupos que compoñen as sociedades grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe a organización das sociedades grega e romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha. 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe algunhas das principais características e a evolución dos grupos que compoñen as sociedades grega e romana. 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Coñecer a composición da familia e os papeis asignados aos seus membros. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB5.3.1. Identifica e explica os papeis que desempeña dentro da familia cada un dos seus membros, identificando e explicando a través deles estereotipos culturais e comparándoos cos actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica e explica os papeis que desempeña dentro da familia algún dos seus membros. 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Coñecer os trazos máis salientables da vida cotiá en Grecia e Roma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB5.4.1. Identifica e describe os tipos de vivenda, o modo de alimentación, os hábitos de hixiene e a vestimenta en Grecia e Roma. ▪ CCB5.4.2. Identifica e describe formas de traballo e relacións cos coñecementos científicos e técnicos da época, e explica a súa influencia no progreso da cultura occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica algún dos tipos de vivenda, hábitos de hixiene e vestimenta de Grecia e Roma. 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica e describe algunha forma de traballo e relacións cos coñecementos científicos e técnicos da época. 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Identificar as principais formas de lecer da antigüidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB5.5.1. Describe as principais formas de lecer das sociedades grega e romana, analizando a súa finalidade, os grupos aos que van dirixidas e a súa función no desenvolvemento da identidade social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe as principais formas de lecer das sociedades grega e romana, 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.6. Relacionar e establecer semellanzas e diferenzas entre as manifestacións deportivas da 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB5.6.1. Explica a orixe e a natureza dos Xogos Olímpicos, comparándoos e destacando a súa importancia con respecto a outras festividades deste tipo existentes na época, e comenta o seu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ . Explica a orixe e a natureza dos Xogos Olímpicos. 	2	<ul style="list-style-type: none"> ▪ AB

Grecia Clásica e as actuais.	mantemento no mundo moderno, establecendo semellanzas e diferenzas entre os valores culturais aos que se asocian en cada caso.			
▪ B6.1. Coñecer a existencia de diversos tipos de escritura, distinguilos e comprender as súas funcións.	▪ CCB6.1.1. Recoñece tipos de escritura, clasifícaos consonte súa natureza e a súa función, e describe os trazos que os distinguen.	▪ Recoñece tipos de escritura, clasifícaos consonte súa natureza e a súa función.	▪ 2	▪ A
▪ B6.2. Coñecer a orixe do alfabeto e distinguir os tipos de alfabetos usados na actualidade.	▪ CCB6.2.1. Nomea e describe os trazos principais dos alfabetos máis utilizados no mundo occidental, diferenciándoos doutros tipos de escrituras, e explica a súa orixe.	▪ Nomea e describe algúns dos trazos principais dos alfabetos máis utilizados no mundo occidental.	▪ 2	▪ A
▪ B6.3. Recoñecer a presenza de elementos dos alfabetos grego e latino nos alfabetos actuais.	▪ CCB6.3.1. Explica a influencia dos alfabetos grego e latino na formación dos alfabetos actuais, e sinala nestes últimos a presenza de determinados elementos tomados dos primeiros.	▪ Explica a influencia dos alfabetos grego e latino na formación dos alfabetos actuais.	▪ 2	▪ A
▪ B6.4. Coñecer a orixe común das linguas indoeuropeas.	▪ CCB6.4.1. Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas, sinalando os idiomas modernos que se derivan de cada unha e os aspectos lingüísticos que evidencian o seu parentesco. ▪ CCB6.4.2. Describe a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico, explicando e ilustrando con exemplos os elementos que evidencian do xeito máis visible a súa orixe común e o parentesco existente entre elas.	▪ Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas.	▪ 2	▪ A
		▪ Describe a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico, explicando e ilustrando con exemplos os elementos que evidencian do xeito máis visible a súa orixe común e o parentesco existente entre elas.	▪ 3	▪ A,B
▪ B6.5. Identificar as linguas europeas romances e non	▪ CCB6.5.1. Identifica as linguas que se falan en Europa e en España, diferenciando pola súa orixe as romances e as non romances, e	▪ Identifica as linguas que se falan en Europa e en España, diferenciando pola	▪ 2	▪ A,B

romances, e localízalas nun mapa.	delimita nun mapa as zonas onde se utilizan.	súa orixe as romances e as non romances.		
<ul style="list-style-type: none"> B6.6. Identificar a orixe grecolatina do léxico das linguas de España e doutras linguas modernas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.6.1. Recoñece e explica o significado dalgúns dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España e doutras linguas modernas, e explica o seu significado a partir do termo de orixe. CCB6.6.2. Explica o significado de palabras a partir da súa descomposición e da análise etimolóxica das súas partes. 	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece e explica o significado dalgúns dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España. 	3	<ul style="list-style-type: none"> A,B
		<ul style="list-style-type: none"> Explica o significado de palabras a partir da súa descomposición e da análise etimolóxica das súas partes. 	3	<ul style="list-style-type: none"> A
<ul style="list-style-type: none"> B6.7. Distinguir e identificar latinismos, cultismos, semicultismos e termos patrimoniais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.7.1. Identifica e diferencia con seguridade cultismos, semicultismos e termos patrimoniais, en relación co termo de orixe sen, necesidade de consultar dicionarios nin outras fontes de información. CCB6.7.2. Coñece o significado das principais locucións latinas de uso actual. 	<ul style="list-style-type: none"> Identifica e diferencia con seguridade cultismos. 	3	<ul style="list-style-type: none"> A,B
		<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado das principais locucións latinas de uso actual. 	3	<ul style="list-style-type: none"> A,B
<ul style="list-style-type: none"> B6.8. Facer evolucións desde o latín ao galego e ao castelán, tendo en conta os fenómenos fonéticos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCB6.8.1. Explica os procesos de evolución dalgúns termos desde o étimo latino ata os seus respectivos derivados nas linguas romances, describindo algúns dos fenómenos fonéticos producidos e ilustrándoos con outros exemplos. CCB6.8.2. Realiza evolucións do latín ao galego e ao castelán aplicando as regras fonéticas de evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> Explica os procesos de evolución dalgúns termos desde o étimo latino ata os seus respectivos derivados nas linguas romances. 	3	<ul style="list-style-type: none"> A
		<ul style="list-style-type: none"> Realiza algunha evolución do latín ao galego e ao castelán aplicando as regras fonéticas de evolución. 	3	<ul style="list-style-type: none"> A

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.9. Coñecer e utilizar con propiedade terminoloxía científico-técnica de orixe grecolatina. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.9.1. Explica a partir da súa etimoloxía termos de orixe grecolatina propios da linguaxe científico-técnica e sabe usalos con propiedade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica a partir da súa etimoloxía termos de orixe grecolatina propios da linguaxe científico-técnica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Constatar o influxo das linguas clásicas en linguas non derivadas delas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.10.1. Demostra o influxo do latín e o grego sobre as linguas modernas servíndose de exemplos para ilustrar o mantemento nestas de elementos léxicos morfolóxicos e sintácticos herdados das primeiras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Demostra o influxo do latín e o grego sobre as linguas modernas servíndose de exemplos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.11. Coñecer as principais características dos xéneros literarios grecolatinos e a súa influencia na literatura posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.11.1. Describe as características esenciais dos xéneros literarios grecolatinos e reconece a súa influencia na literatura posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue os distintos xéneros literarios grecolatinos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.12. Coñecer os fitos esenciais das literaturas grega e latina como base literaria da cultura europea e occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.12.1. Nomea aos autores máis representativos da literatura grecolatina, encádraos no seu período histórico e cita as súas obras máis coñecidas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nomea a algún dos autores representativos da literatura grecolatina e cita algunha das súas obras máis coñecidas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Recoñecer a presenza da civilización clásica nas artes e na organización social e política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB7.1.1. Sinala e describe algúns aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que perviviron ata a actualidade, demostrando a súa vixencia nunha e noutra época mediante exemplos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sinala algúns aspectos básicos da civilización grecolatina que perviviron ata a actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Coñecer a pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios nas manifestacións artísticas actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB7.2.1. Demostra a pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios mediante exemplos de manifestacións artísticas contemporáneas nas que están presentes estes motivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Relaciona a pervivencia da mitoloxía co obras de arte contemporáneas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Identificar os aspectos máis importantes da historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país e recoñecer 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB7.3.1. Enumera e explica algúns exemplos concretos nos que se pon de manifesto a influencia que o mundo clásico tivo na historia e as tradicións do noso país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Enumera e explica algúns exemplos concretos nos que se pon de manifesto a influencia que o mundo clásico tivo na historia e as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B

as pegadas da cultura romana en diversos aspectos da civilización actual.		tradicións do noso país.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4. Realizar traballos de investigación sobre a pervivencia da civilización clásica na contorna, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.4.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para recabar información e realizar traballos de investigación acerca da pervivencia da civilización clásica na nosa cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para recabar información e realizar traballos de investigación acerca da pervivencia da civilización clásica na nosa cultura. 	1,2,3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A

6.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A. As probas escritas, que supoñen un 60% do total da cualificación final de cada avaliación.

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno /a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.
- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.
- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. O 40% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.

- Cada avaliación considerárase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.
- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluírá a materia que foi explicada ao longo do curso académico. O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).

7. ECONOMÍA 4º ESO (MATERIA AFÍN)

7.1. Concreción dos obxectivos

- Integrar o concepto de economía como ciencia da elección. Identificar os principais axentes económicos, a súa actuación e as relacións entre eles.
- Adquirir e empregar vocabulario económico con precisión e rigor de modo que permita conocer, valorar e interpretar a realidade económica e social que nos rodea.
- Describir a importancia da empresa e o emprendemento no proceso de creación da riqueza dunha sociedade.
- Identificar as consecuencias das actividades empresariais para a propia empresa, os seus traballadores e a sociedade no seu conxunto.
- Coñecer, contralar e xestionar as variables de ingresos e gastos dun presuposto persoal e saber decidir con racionalidade entre distintas alternativas económicas da vida persoal e relacionalas co benestar propio e social.
- Analizar o papel do diñeiro no funcionamento da sociedade. Valorar o aforro como medio para alcanzar logros persoais.
- Explicar o papel do sector público, como garante do marco de actuación e como axente económico. Valorar criticamente os efectos da súa actuación ou ausencia de actuación respecto á igualdade ou benestar dunha sociedade.
- Diagnosticar os efectos da inflamación como elemento distorsionador das decisións que toman os axentes económicos dunha sociedade.
- Analizar as características principais do mercado de traballo, as políticas de emprego e valorar as oportunidades que presenta.
- Coñecer e valorar as vantaxes que supuxo o comercio internacional, así como os costes que implicou o desenvolvemento de algúns países.
- Valorar o potencial da integración económica e as perspectivas da economía aragonesa no marco da internacionalización económica.
- Buscar, seleccionar, comprender e valorar noticias económicas procedentes de distintas fontes.
- Realizar tarefas en grupo e participar en debates con unha actitude construtiva, crítica e tolerante, fundamentando as opinións e valorando o diálogo como unha vía necesaria para a solución dos problemas económicos.

7.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Economía. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Ideas económicas básicas				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Economía como ciencia: actividade económica e sociedade. ▪ B1.2. Principios na toma de decisións económicas. ▪ B1.3. Escaseza, elección e asignación de recursos. Custo de oportunidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Explicar a economía como ciencia social e valorar o impacto permanente das decisións económicas na vida das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.1.1. Recoñece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprende que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.1.2. Distingue formas de analizar e resolver problemas económicos, e identifica as súas vantaxes, os seus inconvenientes e as súas limitacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ h ▪ o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. O método na economía: modelos económicos. ▪ B1.5. Fronteira de posibilidades de produción. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Identificar a terminoloxía económica básica e o uso dos modelos económicos, e familiarizarse con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.2.1. Comprende e utiliza correctamente termos da área da economía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.2.2. Diferencia entre economía positiva e economía normativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.2.3. Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. As relacións económicas básicas e a súa representación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Tomar conciencia dos principios da economía para aplicar nas relacións económicas básicas cos condicionantes de recursos e as necesidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.3.1. Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB1.3.2. Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas do seu contorno. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC
Bloque 2. Economía e empresa				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ e ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. A empresa e o/a empresario/a. ▪ B2.2. Elementos, funcións e obxectivos da empresa. ▪ B2.3. Clases de empresas. ▪ B2.4. Formas xurídicas da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Describir os tipos de empresas e as formas xurídicas das empresas, e relacionar con cada unha coas súas esixencias de capital e as responsabilidades 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e relacións coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.1.2. Identifica e valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en función das características concretas, aplicando o razoamento sobre clasificación das empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD

		legais dos/das propietarios/as e xestores/as, así como as interrelacións das empresas no seu contorno inmediato.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.1.3. Distingue os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ f ▪ e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Proceso produtivo e factores produtivos. ▪ B2.6. Sectores da actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Analizar as características principais do proceso produtivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.2.1. Analiza os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía. ▪ ECB2.2.2. Identifica os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Fontes de financiamento das empresas. Novas formas de financiamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Identificar as fontes de financiamento das empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.3.1. Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Ingresos e custos da empresa: clasificación. ▪ B2.9. Resultados da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Determinar, para un caso sinxelo, a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.4.2. Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Obrigas fiscais das empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Diferenciar os impostos que afectan as empresas e a importancia do cumprimento das obrigas fiscais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.5.1. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, e sinala o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles. ▪ ECB2.5.2. Valora a achega que para a riqueza nacional supón a carga impositiva que soportan as empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CSC
Bloque 3. Economía persoal				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Orzamento persoal. Control de ingresos e gastos. ▪ B3.2. Xestión do orzamento. Obxectivos e prioridades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Realizar un orzamento persoal distinguindo entre os tipos de ingresos e gastos, e controlar o seu grao de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.1.1. Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento. ▪ ECB3.1.2. Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado. ▪ ECB3.1.3. Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT

<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Planificación económico-financiera: necesidades económicas nas etapas da vida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Decidir con racionalidade ante as alternativas económicas da vida persoal, e relacionalas co benestar propio e social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.2.1. Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Aforro e endebedamento. Os plans de pensións. ▪ B3.5. Risco e diversificación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Expresar unha actitude positiva cara ao aforro, e empregar o aforro como medio para alcanzar diversos obxectivos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.3.1. Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto. ▪ ECB3.3.2. Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. O diñeiro. ▪ B3.7. Contratos financeiros: contas e tarxetas de débito e crédito. ▪ B3.8. Relacións no mercado financeiro: información e negociación. ▪ B3.9. Implicacións dos contratos financeiros. Dereitos e responsabilidades dos/das consumidores/as no mercado financeiro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Recoñecer o funcionamento básico do diñeiro e diferenciar os tipos de contas bancarias e de tarxetas emitidas como medios de pagamento, e valorar a oportunidade do seu uso con garantías e responsabilidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.4.1. Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria. ▪ ECB3.4.2. Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos. ▪ ECB3.4.3. Recoñece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas. ▪ ECB3.4.4. Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CAA ▪ CD ▪ CAA ▪ CD ▪ CCL ▪ CD ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. O seguro como medio para a cobertura de riscos. Tipoloxía de seguros. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Coñecer o concepto de seguro e a súa finalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.5.1. Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT
<p>Bloque 4. Economía e ingresos e gastos do Estado</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Orzamentos públicos: ingresos e gastos do Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Recoñecer e analizar a procedencia das principais fontes de ingresos e gastos do Estado, e interpretar gráficos onde se amose esa distribución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.1.1. Identifica as vías de onde proceden os ingresos do Estado, así como as principais áreas dos gastos do Estado, e comenta as súas relacións. ▪ ECB4.1.2. Analiza e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e os gastos do Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CMCCT

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.1.3. Distingue nos ciclos económicos o comportamento dos ingresos e dos gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.1.4. Describe o contido dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. A débeda pública e o déficit público. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Diferenciar e explicar os conceptos de débeda pública e déficit público. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.2.1. Comprende e expresa as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Desigualdades económicas e distribución da renda. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Determinar o impacto para a sociedade da desigualdade da renda e estudar as ferramentas de redistribución da renda. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.3.1. Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.3.2. Interpreta gráficos representativos da distribución da renda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT
Bloque 5. Economía e tipos de xuro, inflación e desemprego				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Tipos de xuro. ▪ B5.2. Inflación. ▪ B5.3. Consecuencias dos cambios nos tipos de xuro e inflación. ▪ B5.4. Desemprego: clasificación e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Diferenciar as magnitudes de tipos de xuro, inflación e desemprego, analizar as relacións entre elas e interpretar datos e gráficos vinculados con esas magnitudes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.1.1. Describe as causas da inflación e valora as súas principais repercusións económicas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.1.2. Explica o funcionamento dos tipos de interese e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.1.3. Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ e ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.5. Causas do desemprego e políticas contra o desemprego. O desemprego en Galicia. ▪ B5.6. Perspectivas da ocupación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Valorar opcións de políticas macroeconómicas para facer fronte ao desemprego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.2.1. Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.2.2. Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.2.3. Investiga e reconece vieiros e tendencias de emprego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD
Bloque 6. Economía internacional				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Globalización económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Valorar o impacto da globalización 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB6.1.1. Valora o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC

<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Comercio internacional. ▪ B6.3. Integración económica e monetaria europea. ▪ B6.4. Economía e ambiente: sustentabilidade. 	<p>económica, do comercio internacional e dos procesos de integración económica na calidade de vida das persoas e no ambiente.</p>	emitir xuízos críticos.	
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB6.1.2. Explica as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB6.1.3. Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CD ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB6.1.4. Recoñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB6.1.5. Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analiza as posibilidades dun desenvolvemento sustentable. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC

7.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PRBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Temporalización Trimestre	Avaliación Instrumentos e procedementos
<ul style="list-style-type: none"> B1.1. Explicar a economía como ciencia social e valorar o impacto permanente das decisións económicas na vida das persoas. 	<ul style="list-style-type: none"> ECB1.1.1. Recoñece a escaseza de recursos e a necesidade de elixir e tomar decisións como as claves dos problemas básicos de calquera economía, e comprende que todas as eleccións supoñen renunciar a outras alternativas e que todas as decisións teñen consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> Entender que son a escaseza de recursos e a necesidade de tomar decisións 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ECB1.1.2. Distingue formas de analizar e resolver problemas económicos, e identifica as súas vantaxes, os seus inconvenientes e as súas limitacións. 	<ul style="list-style-type: none"> Analizar e resolver distintos problemas económicos 	1ª	<ul style="list-style-type: none"> A,B
<ul style="list-style-type: none"> B1.2. Identificar a terminoloxía económica básica e o uso dos modelos económicos, e familiarizarse con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ECB1.2.1. Comprende e utiliza correctamente termos da área da economía. 	<ul style="list-style-type: none"> Explicar vocabulario básico de economía 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ECB1.2.2. Diferencia entre economía positiva e economía normativa. 	<ul style="list-style-type: none"> Distingue entre economía positiva e economía normativa 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ECB1.2.3. Representa e analiza graficamente o custo de oportunidade mediante a fronteira de posibilidades de produción. 	<ul style="list-style-type: none"> Facer representacións e análise gráficos 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A,B
<ul style="list-style-type: none"> B1.3. Tomar conciencia dos principios da economía para aplicar nas relacións económicas básicas cos condicionantes de recursos e as necesidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ECB1.3.1. Representa as relacións que se establecen entre as economías domésticas e as empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> entende a relación entre unha economía doméstica e unha empresa 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ECB1.3.2. Aplica razoamentos básicos para interpretar problemas económicos provenientes das relacións económicas do seu contorno. 	<ul style="list-style-type: none"> Identifica problemas económicos do seu entorno 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A
<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Describir os tipos de empresas e as formas xurídicas das empresas, e relacionar con cada unha coas súas esixencias de capital e as 	<ul style="list-style-type: none"> ECB2.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e relaciónnaas coas esixencias de capital para a súa constitución e coas responsabilidades legais para cada tipo. 	<ul style="list-style-type: none"> comprende as relacións xurídicas das empresas co seu capital e coas súas responsabilidades legais 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ECB2.1.2. Identifica e valora as formas xurídicas de empresas máis apropiadas en cada caso, en función das características concretas, aplicando o razoamento 	<ul style="list-style-type: none"> Identifica as formas xurídicas das empresas en relación coa súa clasificación 	1º	<ul style="list-style-type: none"> A,B

responsabilidades legais dos/das propietarios/as e xestores/as, así como as interrelacións das empresas no seu contorno inmediato.	sobre clasificación das empresas.			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.1.3. Distingue os tipos de empresas e de empresarios/as que actúan no seu ámbito, así como a forma de interactuar co seu contorno máis próximo e os efectos sociais e ambientais, positivos e negativos, que se observan. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue os tipos de empresas e empresarios que hai no seu contorno e como influen no medio 	1ª	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Analizar as características principais do proceso produtivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.2.1. Analiza os tipos de factores produtivos e as relacións entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza a relación que existe entre produtividade, eficiencia e tecnoloxía 	1ª	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.2.2. Identifica os sectores económicos, así como os seus retos e as súas oportunidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica os sectores económicos e o seu futuro 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Identificar as fontes de financiamento das empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.3.1. Explica as posibilidades de financiamento das empresas e diferencia o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica as diferentes formas de financiamento posibles das empresas 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Determinar, para un caso sinxelo, a estrutura de ingresos e custos dunha empresa, calculando o seu beneficio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.4.2. Distingue os ingresos e os custos dunha empresa, calcula o seu beneficio ou a súa perda, aplicando razoamentos matemáticos, e interpreta os resultados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue os ingresos e os custos de unha empresa, calculando matematicamente beneficios e perdas 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Diferenciar os impostos que afectan as empresas e a importancia do cumprimento das obrigas fiscais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.5.1. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa forma xurídica e as actividades, e sinala o funcionamento básico dos impostos e as principais diferenzas entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica as responsabilidades fiscais de unha empresa, sinalando as diferenzas fundamentais nos tipos de impostos 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB2.5.2. Valora a achega que para a riqueza nacional supón a carga impositiva que soportan as empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valora a importancia dos impostos na riqueza dun país 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Realizar un orzamento persoal distinguindo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.1.1. Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal, identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elabora un plan financeiro persoal no que ademais de indicar os seus elementos fagas un 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A

entre os tipos de ingresos e gastos, e controlar o seu grao de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación.	seguimento.	seguimento		
	▪ ECB3.1.2. Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.	▪ Utiliza as TICS	▪ 2º	▪ A
	▪ ECB3.1.3 Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.	▪ Manexa gráficos comparativos	▪ 2º	▪ A,B
▪ B3.2. Decidir con racionalidade ante as alternativas económicas da vida persoal, e relacionalas co benestar propio e social.	▪ ECB3.2.1. Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa, de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional.	▪ Comprende a necesidade de habituarse no manexo de ferramentas financeiras ao longo da vida	▪ 2º	▪ A,B
▪ B3.3. Expresar unha actitude positiva cara ao aforro, e empregar o aforro como medio para alcanzar diversos obxectivos.	▪ ECB3.3.1. Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.	▪ Explica a importancia de aforrar e controlar o que gastamos	▪ 2º	▪ A,B
	▪ ECB3.3.2. Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento.	▪ Analizar o endebedamento como unha opción valorando os riscos para tomar a mellor decisión	▪ 2º	▪ A,B
▪ B3.4. Recoñecer o funcionamento básico do diñeiro e diferenciar os tipos de contas bancarias e de tarxetas emitidas como medios de pagamento, e valorar a oportunidade do seu uso con garantías e responsabilidade.	▪ ECB3.4.1. Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria.	▪ Comprender o funcionamento das contas bancarias	▪ 2º	▪ A,B
	▪ ECB3.4.2. Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos.	▪ Sabe interpretar os aspectos mínimos dos contratos bancarios.	▪ 2º	▪ A,B
	▪ ECB3.4.3. Recoñece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas.	▪ Analiza os procedementos de reclamación ante as entidades financeiras	▪ 2º	▪ A,B

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.4.4. Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica os distintos tipos de tarxetas bancarias e os procedementos que garanten a súa seguridade 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Coñecer o concepto de seguro e a súa finalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB3.5.1. Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica os distintos tipos de seguros según as circunstancias 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Recoñecer e analizar a procedencia das principais fontes de ingresos e gastos do Estado, e interpretar gráficos onde se amose esa distribución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.1.1. Identifica as vías de onde proceden os ingresos do Estado, así como as principais áreas dos gastos do Estado, e comenta as súas relacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica a procedencia dos ingresos e gastos do Estado 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.1.2. Analiza e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos ingresos e os gastos do Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interpreta gráficos económicos 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.1.3. Distingue nos ciclos económicos o comportamento dos ingresos e dos gastos públicos, así como os efectos que se poden producir ao longo do tempo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue como varía o comportamento dos ingresos e os gastos económicos públicos en momentos de crise 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.1.4. Describe o contido dos orzamentos públicos e argumenta a necesidade de prever os ingresos e os gastos, e controlar a súa execución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe os orzamentos públicos 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Diferenciar e explicar os conceptos de débeda pública e déficit público. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.2.1. Comprende e expresa as diferenzas entre os conceptos de débeda pública e déficit público, así como a relación que se produce entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende a diferenza entre débeda pública e déficit público. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Determinar o impacto para a sociedade da desigualdade da renda e estudar as ferramentas de redistribución da renda. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.3.1. Coñece e describe os efectos da desigualdade da renda e os instrumentos de redistribución desta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coñece os efectos da desigualdade da renda e como se redistribúe 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB4.3.2. Interpreta gráficos representativos da distribución da renda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interpretación de gráficos da renda 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Diferenciar as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.1.1. Describe as causas da inflación e valora as súas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe as causas da inflación e cales son as 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B

magnitudes de tipos de xuro, inflación e desemprego, analizar as relacións entre elas e interpretar datos e gráficos vinculados con esas magnitudes.	principais repercusións económicas e sociais.	súas principais repercusións sociais			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.1.2. Explica o funcionamento dos tipos de interese e as consecuencias da súa variación para a marcha da economía. ▪ ECB5.1.3. Valora e interpreta datos e gráficos de contido económico relacionados cos tipos de xuro, inflación e desemprego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Como funcionan os tipos de interese e como afecta a economía a súa variación ▪ Interpreta gráficos sobre xuros, inflación e desemprego 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B ▪ A,B 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Valorar opcións de políticas macroeconómicas para facer fronte ao desemprego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB5.2.1. Describe as causas do desemprego e valora as súas principais repercusións económicas e sociais. ▪ ECB5.2.2. Analiza os datos de desemprego en España e as políticas contra o desemprego. ▪ ECB5.2.3. Investiga e reconece vieiros e tendencias de emprego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe o desemprego e as súas repercusións na sociedade ▪ Analiza o desemprego e as políticas para solucionar o en España ▪ Investiga sobre novas formas de emprego 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B ▪ A,B ▪ A 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Valorar o impacto da globalización económica, do comercio internacional e dos procesos de integración económica na calidade de vida das persoas e no ambiente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ECB6.1.1. Valora o grao de interconexión das economías de todos os países do mundo e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos. ▪ ECB6.1.2. Explica as razóns que xustifican o intercambio económico entre países e que inflúen nel. ▪ ECB6.1.3. Analiza e presenta acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e o comercio internacional. ▪ ECB6.1.4. Recoñece e enumera vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da Unión Europea. ▪ ECB6.1.5. Reflexiona sobre os problemas ambientais e a súa relación co impacto económico internacional, e analiza as posibilidades dun desenvolvemento sustentable. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valora a interconexión da economía a nivel global ▪ Explica os intercambios internacionais e porque se xustifica ▪ Analiza acontecementos económicos do mundo actual no contexto da globalización ▪ Valora as vantaxes e inconvenientes de formar parte da unión monetaria europea ▪ Reflexiona sobre os problemas ambientais do planeta e a importancia de levar a cabo un desenvolvemento sostible 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A ▪ A ▪ A ▪ A ▪ A

7.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A. As probas escritas, que supoñen un 60% do total da cualificación final de cada avaliación.

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno /a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.
- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.
- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. O 40% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.

- Cada avaliación considerarase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.
- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluirá a materia que foi explicada ao longo do curso académico.

O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).

8. INICIACIÓN Á ACTIVIDADE EMPREENDEDORA E EMPRESARIAL 4º ESO (MATERIA AFÍN)

8.1. Concreción dos obxectivos

- Identificar as calidades persoais, actitudes, aspiracións e formación propias das persoas con
- iniciativa emprendedora, describindo a actividade dos empresarios e empresarias e o seu rol na xeración de traballo e benestar social.
- Investigar con medios telemáticos as diferentes áreas de actividade profesional do contorno, os tipos de empresa que as desenvolven e os diferentes postos de traballo en cada unha delas razoando os requirimentos para o desempeño profesional en cada un deles.
- Diseñar un proxecto de carreira profesional propia relacionando as posibilidades do contorno coas calidades e aspiracións persoais valorando a opción do autoemprego e a necesidade de formación ao longo da vida.
- Identificar as normas e institucións que interveñen nas relacións entre persoas traballadoras e persoas empresarias relacionándoas co funcionamento do mercado de traballo.
- Distinguir os dereitos e obrigas que se derivan das relacións laborais comprobándoos en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva.
- Describir as bases do sistema da Seguridade Social, así como as obrigas de persoas traballadoras e persoas empresarias dentro deste, valorando a súa acción protectora ante as distintas continxencias cubertas e describindo as prestacións mediante buscas nas webs institucionais.

- Identificar as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis relevantes no ámbito indicando os métodos de prevención legalmente establecidos así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano.
- Determinar a oportunidade dun proxecto de empresa identificando as características e tomando parte na actividade que esta desenvolve.
- Identificar as características internas e externas do proxecto de empresa así como os elementos que constitúen a rede desta: mercado, provedores, clientes, sistemas de produción e/ou comercialización, almacenaxe, e outros.
- Describir a relación do proxecto de empresa co seu sector, a súa estrutura organizativa e as funcións de cada departamento identificando os procedementos de traballo no desenvolvemento do proceso produtivo ou comercial.
- Manexar como usuario ou usuaria a nivel básico a aplicación informática de control e seguimento de clientes, provedores e outros, aplicando as técnicas

- básicas de contabilidade, xestión financeira e comercial e administración de persoal para a organización da información do proxecto de empresa.
- Transmitir información entre as distintas áreas e a clientes internos e externos do proxecto de empresa recoñecendo e aplicando técnicas de comunicación e negociación e aplicando o tratamento protocolario adecuado mediante medios telemáticos e presenciais.
 - Crear materiais de difusión e publicidade dos produtos e/ou servizos do proxecto de empresa incluíndo un plan de comunicación en internet e en redes sociais aplicando os principios da mercadotecnia.
 - Desempeñar tarefas de produción e/ou comercialización no proxecto de empresa tomando decisións, traballando en equipo e cumprindo os prazos e obxectivos e propoñendo melloras segundo un plan de control prefixado.
 - Recompilar datos sobre os diferentes apoios á creación de empresas tanto do contorno próximo coma do territorial, nacional ou europeo seleccionando as posibilidades que se axusten ao proxecto de empresa formulado.
 - Distinguir as diferentes formas xurídicas das empresas relacionándoo coas esixencias de capital e responsabilidades que son apropiadas para cada tipo.
 - Enumerar as administracións públicas que teñen relación coa posta en marcha de empresas recompilando por vía telemática os principais documentos que se derivan da posta en funcionamento.
 - Valorar as tarefas de apoio, rexistro, control e fiscalización que realizan as autoridades no proceso de creación de empresas describindo os trámites que se deben realizar.
 - Determinar os investimentos necesarios para a posta en marcha dunha empresa distinguindo as principais partidas relacionadas nun balance de situación.
 - Caracterizar de forma básica as posibilidades de financiamento do día a día das empresas diferenzando o financiamento externo e interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada un e as implicacións na marcha da empresa.
 - Presentar un estudo de viabilidade económico-financeira a medio prazo do proxecto de empresa aplicando condicións reais de produtos financeiros analizados e previsións de vendas segundo un estudo do contorno mediante unha aplicación informática tipo folla de cálculo manexando ratios financeiras básicas.
 - Analizar os produtos financeiros máis adecuados de entre as entidades financeiras do contorno para cada tipo de empresa valorando o custo e o risco de cada un deles e seleccionando os máis adecuado para o proxecto de empresa.
 - Identificar as obrigas fiscais das empresas segundo a actividade sinalando o funcionamento básico de IAE, IVE, IRPF e IS indicando as principais diferenzas entre eles e valorando a achega que supón a carga impositiva á riqueza nacional.

8.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Iniciación á Actividade Emprendedora e Empresarial. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. Autonomía persoal, liderado e innovación				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Autonomía e autoconhecimento. A iniciativa emprendedora e o/a empresario/a na sociedade. ▪ B1.2. Intereses, aptitudes e motivacións persoais para a carreira profesional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Describir as calidades persoais e as destrezas asociadas á iniciativa emprendedora, analizando os requisitos de distintos postos de traballo e actividades empresariais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.1.1. Identifica as calidades persoais, as actitudes, as aspiracións e a formación propias das persoas con iniciativa emprendedora, e describe a actividade dos/das empresarios/as e o seu papel na xeración de traballo e benestar social. ▪ IAEEB1.1.2. Investiga con medios telemáticos as áreas de actividade profesional do seu contorno, os tipos de empresa que as desenvolven e os postos de traballo en cada unha, razoando os requisitos para o desempeño profesional en cada un deles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CAA ▪ CD ▪ CAA ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Itinerarios formativos e carreiras profesionais. Proceso de procura de emprego en empresas do sector. Autoemprego. Proceso de toma de decisións sobre o itinerario persoal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Tomar decisións sobre o itinerario vital propio comprendendo as posibilidades de emprego, o autoemprego e a carreira profesional, en relación coas habilidades persoais e as alternativas de formación e aprendizaxe ao longo da vida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.2.1. Deseña un proxecto de carreira profesional propia relacionando as posibilidades do ámbito coas calidades e as aspiracións persoais, e valorando a opción do autoemprego e a necesidade de formación ao longo da vida. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ g ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Dereito do traballo. ▪ B1.5. Dereitos e deberes derivados da relación laboral. ▪ B1.6. Contrato de traballo e negociación colectiva. ▪ B1.7. Seguridade Social. Sistema de protección. Emprego e desemprego. ▪ B1.8. Protección do/da traballador/a e beneficios sociais. ▪ B1.9. Riscos laborais. Normas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Actuar como futuro/a traballador/a responsable coñecendo os seus dereitos e deberes como tal, valorando a acción do Estado e da Seguridade Social na protección da persoa empregada, e comprendendo a necesidade de protección dos riscos laborais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.3.1. Identifica as normas e as institucións que interveñen nas relacións entre os/as traballadores/as e as empresas, en relación co funcionamento do mercado de traballo. ▪ IAEEB1.3.2. Distingue os dereitos e as obrigas que se derivan das relacións laborais, e compróboas en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva. ▪ IAEEB1.3.3. Describe as bases do sistema da Seguridade Social e as obrigas dos/das traballadores/as e dos/das empresarios/as dentro deste, así como as prestacións mediante procuras nas web institucionais, valorando a súa acción protectora ante as contingencias 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE

	Planificación da protección na empresa.		cubertas.	
			<ul style="list-style-type: none"> IAEEB1.3.4. Identifica as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis salientables no ámbito, e indica os métodos de prevención legalmente establecidos, así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CAA CMCCT
Bloque 2. Proxecto de empresa				
<ul style="list-style-type: none"> d g 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Idea de proxecto de empresa. Avaliación da idea. O contorno e o papel social da empresa. B2.2. Elementos e estrutura da empresa. B2.3. Plan de empresa. B2.4. Planificación na empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.1. Crear un proxecto de empresa na aula e describir as características internas e a súa relación co contorno, así como a súa función social, identificando os elementos que constitúen a súa rede loxística como provedores/as, clientela, sistemas de produción e comercialización, redes de almacenaxe, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB2.1.1. Determina a oportunidade dun proxecto de empresa, identificando as características e tomando parte na actividade que a empresa desenvolve. IAEEB2.1.2. Identifica as características internas e externas da empresa en proxecto, así como os elementos que constitúen o contono específico desta (mercado, provedores/as, clientela, sistemas de produción e/ou comercialización, almacenaxe, etc.). IAEEB2.1.3. Describe a relación da empresa proxectada co seu sector, a súa estrutura organizativa e as funcións de cada departamento, e identifica os procedementos de traballo no desenvolvemento do proceso produtivo ou comercial. IAEEB2.1.4. Elabora documentos para a planificación das funcións da empresa en proxecto, tanto a longo como a curto prazo. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CAA CSIEE CMCCT CD CSIEE CCL CMCCT CCL CSIEE CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> b g h 	<ul style="list-style-type: none"> B2.5. Información na empresa. Información contable. Información de recursos humanos. Documentos comerciais de cobramento e pagamento. Arquivo. 	<ul style="list-style-type: none"> B2.2. Identificar e organizar a información das áreas da empresa en proxecto aplicando os métodos correspondentes á tramitación documental empresarial. 	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB2.2.1. Manexa como usuario/a de nivel básico aplicacións informáticas de control e seguimento de clientela, provedores/as e outros, aplicando as técnicas básicas de contabilidade, xestión financeira e comercial e administración de persoal, para a organización da información da empresa proxectada. IAEEB2.2.2. Transmite información entre as áreas e a clientela da empresa en proxecto, recoñecendo e aplicando técnicas de comunicación e negociación, e aplicando o tratamento protocolario axeitado mediante medios telemáticos e 	<ul style="list-style-type: none"> CD CMCCT CAA CCL CSIEE CD CMCCT

			presenciais.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Actividades na empresa. Función de produción. Función comercial e de márketing. ▪ B2.7. Axudas e apoio á creación de empresas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Realizar actividades de produción e comercialización propias da empresa proxectada, aplicando técnicas de comunicación e traballo en equipo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.3.1. Crea materiais publicitarios e para a difusión dos produtos e/ou servizos obxecto do proxecto, e elabora un plan de comunicación en internet e en redes sociais, aplicando os principios do márketing. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE ▪ CD ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.3.2. Desenvolve tarefas de produción e/ou comercialización na empresa en proxecto segundo os plans de control prefixados: simulando a toma de decisións para cumprir os prazos e os obxectivos establecidos e propondo melloras, mediante o traballo en equipo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.3.3. Compila datos sobre os apoios á creación de empresas tanto do contorno próximo como do territorial, estatal ou europeo, e selecciona as posibilidades que se axusten ao proxecto de empresa formulado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CSIEE
Bloque 3. Finanzas				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Tipos de empresa segundo a súa forma xurídica. ▪ B3.2. Elección da forma xurídica. ▪ B3.3. Trámites de posta en marcha dunha empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Describir as formas xurídicas das empresas en relación coas responsabilidades legais dos/das seus/súas propietarios/a e xestores/as, así como coas esixencias de capital. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB3.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e indica as esixencias de capital e responsabilidades propias de cada tipo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB3.1.2. Identifica e enumera as administracións públicas implicadas na posta en marcha de empresas, e compila por vía telemática os principais documentos necesarios para a posta en funcionamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB3.1.3. Valora as tarefas de apoio, rexistro, control e fiscalización que realizan as autoridades no proceso de creación de empresas, e describe os trámites que se deben realizar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB3.1.4. Selecciona a forma xurídica máis axeitada en cada caso segundo a actividade que se vaia desenvolver, o número de emprendedores/as, o alcance da responsabilidade que se vaia asumir, a complexidade organizativa, a dispoñibilidade financeira e a fiscalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CMCCT

<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Fontes de financiamento das empresas: externas (bancos, axudas e subvencións, e crowdfunding) e internas (accionistas, investidores/as e aplicación de beneficios). ▪ B3.5. Produtos financeiros e bancarios para pequenas e medianas empresas (PME): comparación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Identificar as fontes de financiamento das empresas propias de cada forma xurídica, incluíndo as externas e internas, e valorar as máis axeitadas para cada tipo e momento no ciclo de vida da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB3.2.1. Determina os investimentos necesarios para a posta en marcha dunha empresa, e distingue as principais partidas relacionadas nun balance de situación. ▪ IAEEB3.2.2. Caracteriza de xeito básico as posibilidades de financiamento das empresas, diferenciando o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ f ▪ g ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Planificación financeira das empresas. Estudo de viabilidade económico-financiera. Proxección da actividade. Instrumentos de análise. Razóns básicas. ▪ B3.7. Impostos que afectan as empresas. Calendario fiscal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Recoñecer a necesidade de planificar o negocio das empresas ligándoa á previsión da evolución do sector e da economía nacional, así como da planificación financeira e fiscal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB3.3.1. Presenta un estudo de viabilidade económico-financiero a medio prazo do proxecto de empresa, aplicando condicións reais de produtos financeiros analizados e previsións de vendas, segundo un estudo do ámbito mediante unha aplicación informática tipo folla de cálculo, manexando razóns financeiras básicas. ▪ IAEEB3.3.2. Analiza os produtos financeiros máis axeitados de entre as entidades financeiras do ámbito para cada tipo de empresa, valorando o custo e o risco de cada un, e selecciona os máis acaído para o proxecto de empresa. ▪ IAEEB3.3.3. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa actividade e a súa forma xurídica, sinala o funcionamento básico do IAE, IVE, IRPF e IS, e indica as principais diferenzas entre eles. ▪ IAEEB3.3.4. Valora a achega que supón a carga impositiva das empresas á riqueza nacional e ao sostemento das cargas do Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CSIEE ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSIEE ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSIEE ▪ CSC ▪ CAA

8.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PROBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Temporalización Trimestre	Avaliación Instrumentos e procedementos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Describir as calidades persoais e as destrezas asociadas á iniciativa emprendedora, analizando os requisitos de distintos postos de traballo e actividades empresariais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.1.1. Identifica as calidades persoais, as actitudes, as aspiracións e a formación propias das persoas con iniciativa emprendedora, e describe a actividade dos/das empresarios/as e o seu papel na xeración de traballo e benestar social. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica as calidades persoais, as actitudes, as aspiracións e a formación propias das persoas con iniciativa emprendedora. 	Primeiro	▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.1.2. Investiga con medios telemáticos as áreas de actividade profesional do seu contorno, os tipos de empresa que as desenvolven e os postos de traballo en cada unha, razoando os requisitos para o desempeño profesional en cada un deles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investiga as áreas de actividade profesional do seu contorno, os tipos de empresa e os postos de traballo en cada unha. 	Primeiro	▪ A,B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Tomar decisións sobre o itinerario vital propio comprendendo as posibilidades de emprego, o autoemprego e a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.2.1. Deseña un proxecto de carreira profesional propia relacionando as posibilidades do ámbito coas calidades e as aspiracións persoais, e valorando a opción do autoemprego e a necesidade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Deseña un proxecto de carreira profesional propia valorando a opción do autoemprego. 	Primeiro	▪ A,B

carreira profesional, en relación coas habilidades persoais e as alternativas de formación e aprendizaxe ao longo da vida.	de formación ao longo da vida.			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Actuar como futuro/a traballador/a responsable coñecendo os seus dereitos e deberes como tal, valorando a acción do Estado e da Seguridade Social na protección da persoa empregada, e comprendendo a necesidade de protección dos riscos laborais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.3.1. Identifica as normas e as institucións que interveñen nas relacións entre os/as traballadores/as e as empresas, en relación co funcionamento do mercado de traballo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica as normas e as institucións que interveñen nas relacións entre os/as traballadores/as e as empresas. 	Primeiro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.3.2. Distingue os dereitos e as obrigas que se derivan das relacións laborais, e compróbaos en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue os dereitos e as obrigas que se derivan das relacións laborais. 	Primeiro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A,B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.3.3. Describe as bases do sistema da Seguridade Social e as obrigas dos/das traballadores/as e dos/das empresarios/as dentro deste, así como as prestacións mediante procuras nas web institucionais, valorando a súa acción protectora ante as continxencias cubertas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe as bases do sistema da Seguridade Social así como as prestacións. 	Primeiro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB1.3.4. Identifica as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis salientables no ámbito, e indica os métodos de prevención legalmente establecidos, así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica as situacións de risco laboral máis habituais e indica os métodos de prevención legalmente establecidos, así como as técnicas de primeiros auxilios. 	Primeiro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Crear un proxecto de empresa na aula e describir as características internas e a súa relación co contorno, así como a súa función social, identificando os elementos que constitúen a súa rede loxística como provedores/as, clientela, sistemas de produción e comercialización, redes de almacenaxe, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.1.1. Determina a oportunidade dun proxecto de empresa, identificando as características e tomando parte na actividade que a empresa desenvolve. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Determina a oportunidade dun proxecto de empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Primeiro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B 	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.1.2. Identifica as características internas e externas da empresa en proxecto, así como os elementos que constitúen o contono específico desta (mercado, provedores/as, clientela, sistemas de produción e/ou comercialización, almacenaxe, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica as características internas e externas da empresa en proxecto, así como os elementos que constitúen o contono específico desta (mercado, provedores/as, clientela, sistemas de produción e/ou comercialización, almacenaxe, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Primeiro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Primeiro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.1.3. Describe a relación da empresa proxectada co seu sector, a súa estrutura organizativa e as funcións de cada departamento, e identifica os procedementos de traballo no desenvolvemento do proceso produtivo ou comercial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe a relación da empresa proxectada co seu sector, a súa estrutura organizativa e as funcións de cada departamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Primeiro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Primeiro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.1.4. Elabora documentos para a planificación das funcións da empresa en proxecto, tanto a longo como a curto prazo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elabora documentos para a planificación das funcións da empresa en proxecto, tanto a longo como a curto prazo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Primeiro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Primeiro 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Identificar e organizar a información das áreas da empresa en proxecto aplicando os métodos correspondentes á tramitación documental empresarial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ IAEEB2.2.1. Manexa como usuario/a de nivel básico aplicacións informáticas de control e seguimento de clientela, provedores/as e outros, aplicando as técnicas básicas de contabilidade, xestión financeira e comercial e administración de persoal, para a organización da información da empresa proxectada. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Manexa como usuario/a de nivel básico aplicacións informáticas de control e seguimento 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Segundo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B 	

	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB2.2.2. Transmite información entre as áreas e a clientela da empresa en proxecto, recoñecendo e aplicando técnicas de comunicación e negociación, e aplicando o tratamento protocolario axeitado mediante medios telemáticos e presenciais. 	<ul style="list-style-type: none"> Transmite información entre as áreas e a clientela da empresa en proxecto. 	Segundo	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B2.3. Realizar actividades de produción e comercialización propias da empresa proxectada, aplicando técnicas de comunicación e traballo en equipo. 	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB2.3.1. Crea materiais publicitarios e para a difusión dos produtos e/ou servizos obxecto do proxecto, e elabora un plan de comunicación en internet e en redes sociais, aplicando os principios do márketing. 	<ul style="list-style-type: none"> Crea materiais publicitarios. 	Segundo	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB2.3.2. Desenvolve tarefas de produción e/ou comercialización na empresa en proxecto segundo os plans de control prefixados: simulando a toma de decisións para cumprir os prazos e os obxectivos establecidos e propondo melloras, mediante o traballo en equipo. 	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolve tarefas de produción e/ou comercialización na empresa en proxecto segundo os plans de control prefixados. 	Segundo	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB2.3.3. Compila datos sobre os apoios á creación de empresas tanto do contorno próximo como do territorial, estatal ou europeo, e selecciona as posibilidades que se axusten ao proxecto de empresa formulado. 	<ul style="list-style-type: none"> Compila datos sobre os apoios á creación de empresas 	Segundo	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B3.1. Describir as formas xurídicas das empresas en relación coas responsabilidades legais dos/das seus/súas propietarios/a e xestores/as, así 	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.1.1. Distingue as formas xurídicas das empresas e indica as esixencias de capital e responsabilidades propias de cada tipo. 	<ul style="list-style-type: none"> Distingue as formas xurídicas 	Segundo	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.1.2. Identifica e enumera as administracións 	<ul style="list-style-type: none"> Identifica e enumera as administracións 	Segundo	<ul style="list-style-type: none"> A, B

<p>como coas esixencias de capital.</p>	<p>públicas implicadas na posta en marcha de empresas, e compila por vía telemática os principais documentos necesarios para a posta en funcionamento.</p>	<p>públicas implicadas na posta en marcha de empresas.</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.1.3. Valora as tarefas de apoio, rexistro, control e fiscalización que realizan as autoridades no proceso de creación de empresas, e describe os trámites que se deben realizar. 	<ul style="list-style-type: none"> Describe os trámites que se deben realizar no proceso de creación dunha empresa. 	<p>Segundo</p>	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.1.4. Selecciona a forma xurídica máis axeitada en cada caso segundo a actividade que se vaia desenvolver, o número de emprendedores/as, o alcance da responsabilidade que se vaia asumir, a complexidade organizativa, a dispoñibilidade financeira e a fiscalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> Selecciona a forma xurídica máis axeitada en cada caso segundo a actividade que se vaia desenvolver. 	<p>Segundo</p>	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B3.2. Identificar as fontes de financiamento das empresas propias de cada forma xurídica, incluíndo as externas e internas, e valorar as máis axeitadas para cada tipo e momento no ciclo de vida da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.2.1. Determina os investimentos necesarios para a posta en marcha dunha empresa, e distingue as principais partidas relacionadas nun balance de situación. 	<ul style="list-style-type: none"> Determina os investimentos necesarios para a posta en marcha dunha empresa. 	<p>Segundo</p>	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.2.2. Caracteriza de xeito básico as posibilidades de financiamento das empresas, diferenciando o financiamento externo e o interno, a curto e a longo prazo, así como o custo de cada unha e as implicacións na marcha da empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> Caracteriza de xeito básico as posibilidades de financiamento das empresas. 	<p>Segundo</p>	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Recoñecer a necesidade de planificar o negocio das empresas ligándoa á 	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.3.1. Presenta un estudo de viabilidade económico-financieiro a medio prazo do proxecto de empresa, aplicando condicións reais de produtos financeiros 	<ul style="list-style-type: none"> Presenta un estudo de viabilidade económico-financieiro a medio prazo do proxecto de empresa. 	<p>Terceiro</p>	<ul style="list-style-type: none"> A, B

previsión da evolución do sector e da economía nacional, como planificación financeira e fiscal.	da	analizados e previsións de vendas, segundo un estudo do ámbito mediante unha aplicación informática tipo folla de cálculo, manexando razóns financeiras básicas.			
	da	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.3.2. Analiza os produtos financeiros máis axeitados de entre as entidades financeiras do ámbito para cada tipo de empresa, valorando o custo e o risco de cada un, e selecciona os máis acaído para o proxecto de empresa. 	<ul style="list-style-type: none"> Analiza os produtos financeiros máis axeitados de entre as entidades financeiras do ámbito para cada tipo de empresa. 	Terceiro	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	así	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.3.3. Identifica as obrigas fiscais das empresas segundo a súa actividade e a súa forma xurídica, sinala o funcionamento básico do IAE, IVE, IRPF e IS, e indica as principais diferenzas entre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> Sinala o funcionamento básico do IAE, IVE, IRPF e IS, e indica as principais diferenzas entre eles. 	Terceiro	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	da	<ul style="list-style-type: none"> IAEEB3.3.4. Valora a achega que supón a carga impositiva das empresas á riqueza nacional e ao sostemento das cargas do Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> Valora a achega que supón a carga impositiva das empresas á riqueza nacional. 	Terceiro	<ul style="list-style-type: none"> A, B

8.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A. As probas escritas, que supoñen un 50% do total da cualificación final de cada avaliación.

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno /a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.

- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.
- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. O 50% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.

- Cada avaliación considerárase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.
- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluírá a materia que foi explicada ao longo do curso académico. O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das

NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).

9. FILOSOFÍA 4º ESO (MATERIA AFÍN)

9.1. Concreción dos obxectivos

- Valorar a capacidade transformadora e normativa da razón para construír unha sociedade máis xusta.
- Adoptar unha actitude crítica e reflexiva ante cuestións teóricas e prácticas fundamentando adecuadamente as ideas e baseándose no diálogo racional.
- Fomentar o sentido democrático para exercer a cidadanía.
- Desenvolver unha conciencia cívica, crítica e autónoma inspirada nos dereitos humanos.
- Identificar e apreciar o sentido dos problemas filosóficos.
- Empregar con propiedade e rigor os novos termos e conceptos asimilados para a análise e a discusión.
- Argumentar de xeito coherente o propio pensamento, de forma oral e escrita, contrastándoo con outras posicións e argumentacións.
- Practicar e valorar o diálogo filosófico como proceso de encontro racional.
- Analizar e comentar textos filosóficos atendendo á súa coherencia interna e ó contexto histórico, identificando os problemas plantexados e os seus argumentos e solucións propostas.
- Adoptar unha actitude de respecto das diferenzas e crítica ante todo intento de xustificación das desigualdades sociais e ante toda discriminación, sexa por sexo, etnia, cultura, crenzas ou outras características individuais e sociais.

9.2. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, e competencias clave

Filosofía. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A filosofía				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Conceptos do bloque "A filosofía": filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia, prexuízo, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e do individuo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Modos de pensar: coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir, crear. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Explicación racional (logos) e mitolóxica (mito). ▪ B1.4. Comparativa de textos míticos e racionais ao respecto da cosmoxénese e a antropoxénese. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Coñecer a orixe da filosofía occidental (onde, cando e por que xorde), distinguíndoa dos saberes prerracionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con algunhas características xerais das filosofías orientais. ▪ FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. A pregunta polo arché nos presocráticos: solucións de Heráclito, Parménides e Demócrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Identificar o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñecer as primeiras respostas dadas polos primeiros pensadores gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. O individuo e a polis en Sócrates e en Protágoras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Coñecer o xiro antropolóxico da filosofía no século V a.C., explicando algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras, e reflexionando sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e a sociedade en que vive. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. A necesidade de dar sentido como consubstancial ao ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Reflexionar e argumentar, de xeito escrita e oral, sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e o que o rodea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de experiencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. Funcións da filosofía nas súas vertentes teórica e práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
Bloque 2. Identidade persoal				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Conceptos do bloque "Identidade persoal": personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Comprender a profundidade da pregunta "quen son?", coñecendo algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionar e valorar a importancia de coñecerse a si mesmo/a, e expresalo por escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. A personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Definir o que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados con ela. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Teorías sobre a personalidade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Coñecer e explicar as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre iso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL

<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Etapas do desenvolvemento da identidade persoal. Tipos de personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Recoñecer as etapas do desenvolvemento da identidade persoal, reflexionando sobre os factores que determinan o éxito e o fracaso, e achega a propia opinión razoada sobre estes dous conceptos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.4.1. Le textos literarios nos que se analiza a personalidade dos personaxes, identifica os trazos e os tipos de personalidade, e reflexiona por escrito sobre a temática. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. O inconsciente na psicanálise. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Analizar que se entende por inconsciente no marco do pensamento da psicanálise. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. O innato e o adquirido na formación da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Reflexionar por escrito e dialogar en grupo sobre a posible incidencia que a herdanza xenética e o adquirido teñen na formación da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autocoñecemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. A filosofía da mente e a neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Investigar en internet en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia, e seleccionar a información máis significativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos fundamentais de filosofía da mente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. A motivación e os conceptos asociados: emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Identificar a función e a importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. A motivación desde a teoría cognitiva: coñecemento e motivación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Recoñecer, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

		da conduta humana, reflexionando sobre a consideración do ser humano como animal racional.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Teoría humanística sobre a motivación. Diferenzas coa teoría cognitivista. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Explicar as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao simplemente animal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.11. Condición afectiva humana ▪ B2.12. Impulsos, emocións e sentimentos. ▪ B2.13. Papel do corpo na afectividade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.11. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos, e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ h ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.14. Incidencia na conduta das emocións: frustración, desexo e amor. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.12. Valorar a importancia da relación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.15. Incidencia na conduta das emocións: A curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.13. Reflexionar e argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL

	polo estímulo de iniciativas	problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito, a compracencia polo estímulo de iniciativas, etc.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.16. As emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.14. Reflexionar sobre o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor/a e creativo/A. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.17. O ser humano como centro das múltiples perspectivas que se integran no saber orixinario que é a filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.15. Coñecer, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan o ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é a persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.18. Teorías sobre a alma de Platón e de Aristóteles, e relación nelas entre alma, corpo e afectos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.16. Explicar as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a relación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón. ▪ FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles. ▪ FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou alma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCEC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.19. A introspección en Agostiño de Hipona. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.17. Coñecer a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA

<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.20. O cogito de Descartes ▪ B2.21. O home-máquina dos materialistas franceses do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.18. Describir e comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define o individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no materialismo francés do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo". ▪ FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCEC ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.22. A vontade como elemento definitorio do humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.19. Coñecer a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.19.1. Explica o que é a vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.23. Reflexión filosófica sobre a afectividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.20. Expresar algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.24. O ser humano como proxecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.21. Recoñecer as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE
<p>Bloque 3. Socialización</p>				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Conceptos do bloque "Socialización": individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, globalización, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Identificar o "outro" tal como é na súa individualidade e, ao mesmo tempo, identificalo como un "alter ego" que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Cultura e sociedade. Compoñentes socioculturais do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ l ▪ ñ ▪ o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Contidos culturais: institucións, ideas, crenzas, valores, obxectos materiais, etc. ▪ B3.4. Niveis biolóxico, afectivo e cognitivo na internalización da cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Identificar o proceso de construción, os elementos e a lexitimación dunha cultura, valorando esta non só como ferramenta de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc. ▪ FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha sociedade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CAA ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Elementos do proceso de socialización: socialización primaria e secundaria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Coñecer os elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Coñecer as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexionar de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ d ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. A civilización. Diferenza entre civilización e cultura. Oriente e Occidente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Comprender o sentido do concepto de civilización, relacionando as súas semellanzas e diferenzas co concepto de cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.6.1. Explica o que é unha civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Comunicación. Comunicación non verbal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Definir o que é a comunicación, analizando as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. A comunicación na época das tecnoloxías da información e da comunicación. 	formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e da comunicación.	vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. O individuo como capaz de innovar e crear cambios culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Reflexionar sobre o posible papel activo dun/dunha mesmo/a na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ l ▪ ñ ▪ o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Diferenzas culturais. Relativismo cultural e etnocentrismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CD
Bloque 4. Pensamento				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Conceptos do bloque "Pensamento": razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. ▪ B4.2. Características da racionalidade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Comprender a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. ▪ FIB4.1.2. Explica o que é a racionalidade e describe algunhas das súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Posibilidades e límites da razón. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Explicar as teses básicas dalgunhas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB4.2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da razón. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL

		concepcións filosóficas sobre as posibilidades e os límites da razón.		
▪ f	▪ B4.4. Racionalidade teórica e racionalidade práctica. Teoría e experiencia.	▪ B4.3. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.	▪ FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.	▪ CAA ▪ CCEC
▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.5. Concepcións contemporáneas sobre a intelixencia. ▪ B4.6. Teoría da intelixencia emocional.	▪ B4.4. Coñecer a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman.	▪ FIB4.4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional. ▪ FIB4.4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións.	▪ CSC ▪ CCL ▪ CSC
▪ b ▪ g ▪ h	▪ B4.7. A verdade e os seus tipos: a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso. ▪ B4.8. Papel do erro na procura da verdade. O erro como oportunidade.	▪ B4.5. Comprender algúns dos principais tipos de verdade (a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso) e reflexionar sobre a posibilidade de alcanzar a verdade absoluta.	▪ FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo. ▪ FIB4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións.	▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
	Bloque 5. Realidade e metafísica			
▪ h ▪ l	▪ B5.1. Conceptos do bloque "Realidade e metafísica": metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. ▪ B5.2. Metafísica: o seu obxecto e o seu método.	▪ B5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas	▪ FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. ▪ FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu	▪ CCL ▪ CCEC

		radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical".	modo característico de preguntar sobre a realidade.	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ f ▪ h ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. A natureza como esencia e como totalidade: o Universo. ▪ B5.4. Orixe do Universo. Eternidade ou creación. ▪ B5.5. Respostas á pregunta pola finalidade do Universo. ▪ B5.6. Respostas á pregunta sobre o posto do ser humano no Universo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comprender unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a natureza e identificar esta non só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai, e coñecer algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da natureza: a orixe e a finalidade do Universo, a orde que rexe a natureza, se é que a hai, e o posto do ser humano no Cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.1. Expresa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas. ▪ FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto. ▪ FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CMCCT <ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT <ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.7. Determinismo e Indeterminismo. Teoría do caos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Coñecer as implicacións filosóficas da teoría do caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas ou se rexe polo azar cuántico, e argumentar a propia opinión sobre como afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha orde no Universo rexida por leis. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT

<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ h ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.8. Sentido da existencia. Vida e morte. ▪ B5.9. Sentido da historia. ▪ B5.10. Lugar do ser humano no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.4. Reflexionar sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida. ▪ FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL
Bloque 6. Transformación				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Conceptos do bloque "Transformación-ética": vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Coñecer os dous significados do concepto de liberdade de acción (liberdade negativa e liberdade positiva), e aplicarlos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou a liberdade interior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento. ▪ FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Libre albedrío e vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Comprender o que é o libre albedrío ou a liberdade interior, en relación coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Libre albedrío: condicionamentos sociais e políticos. ▪ B6.4. Libre albedrío: xenética e neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Reflexionar e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC

<ul style="list-style-type: none"> ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. O libre albedrío e o determinismo na natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Coñecer a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.6. Posturas filosóficas sobre o libre albedrío: a do estoicismo, a de Kant e a intermedia, que avoga pola non existencia da liberdade absoluta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Recoñecer as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia, que rexeita non a liberdade, senón a liberdade absoluta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.5.1. Expresa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Conceptos do bloque "Transformación-Estética": estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.6. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e a beleza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Imaxinación humana: características. ▪ B6.8. Imaxinación: funcionamento e mecanismos de aparición de novas ideas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Identificar o que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando como funciona e cales son as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas. ▪ FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifcaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL ▪ CCL ▪ CSIEE

<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.9. Creatividade humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.8. Recoñecer a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue adestrando o cerebro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Fases do proceso creativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.9. Coñecer as fases do proceso creativo e reflexionar sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico e racional traballen xuntos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.11. Principais técnicas de desenvolvemento da creatividade: revisión de supostos e inversión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Coñecer e aplicar algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.12. Técnica do brainstorming. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.11. Utilizar a técnica do brainstorming para construír unha historia literaria con temática filosófica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.13. Relación entre liberdade e creatividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.12. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión entre si das ideas preexistentes e a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razoa a súa opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC

		competitividade.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.14. Elementos que potencian a creatividade: motivación, perseveranza, orixinalidade e medio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.13. Coñecer as características das persoas especialmente creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, e investigar sobre como se poden potenciar esas calidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CSIEE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.15. Innovación e creación como asunción de riscos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.14. Reflexionar argumentadamente sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, xa que logo, a posibilidade de evolucionar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE

9.3. Concreción para cada estándar de aprendizaxe (temporalización, grao mínimo de consecución, procedementos e instrumentos de avaliación)

Os procedementos e instrumentos de avaliación serán os que seguen:

A. TRABALLO DIARIO.

- Procedementos: tarefas diversas realizadas polo alumnado durante a actividade diaria na clase: caderno de clase do alumno, resolución de exercicios, actividades TIC, actividades creativas, preguntas individuais, participación do alumnado, intervencións en debates, reflexións, exposición de traballos individuais o en grupo...
- Instrumentos: ficha académica do alumnado (registro) e rúbricas con indicadores de logro (corrección).

B. PROBAS ESCRITAS.

- Procedemento: Probas escritas individuais realizadas sobre os contidos e os procedementos explicados e traballados na clase.
- Instrumento: A proba en si.

Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Temporalización Trimestre	Avaliación Instrumentos e procedementos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e do individuo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Define e utiliza conceptos como filosofía, mito e logos. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar e razoar 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Coñecer a orixe da filosofía occidental (onde, cando e por que xorde), distinguíndoa dos saberes prerracionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con algunhas características xerais das filosofías orientais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Le textos pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Identificar o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñecer as primeiras respostas dadas polos primeiros pensadores gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Describe as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Coñecer o xiro antropolóxico da filosofía no século V a.C., explicando algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras, e reflexionando sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e a sociedade en que vive. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende as diferenzas do modelo social de Sócrates e Protágoras. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Reflexionar e argumentar, de xeito escrita e oral, sobre o interese, especificament e humano, por entenderse a si mesmo e o que o rodea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de experiencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades. 	<p>1º</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Comprender a profundidade da pregunta "quen son?", coñecendo algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionar e valorar a importancia de coñecerse a si mesmo/a, e expresalo por escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento. 	<p>1º</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Definir o que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados con ela. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caracteriza o que é a personalidade. 	<p>1º</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Coñecer e explicar as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre iso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Recoñecer as etapas do desenvolvemento da identidade persoal, reflexionando sobre os factores que determinan o éxito e o fracaso, e achega a propia opinión razoada sobre estes dous conceptos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.4.1. Le textos literarios nos que se analiza a personalidade dos personaxes, identifica os trazos e os tipos de personalidade, e reflexiona por escrito sobre a temática. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza diferentes trazos de personalidade. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Analizar que se entende por inconsciente no marco do pensamento da psicanálise. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende qué é o inconsciente. 	1º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Reflexionar por escrito e dialogar en grupo sobre a posible incidencia que a herdanza xenética e o adquirido teñen na formación da personalidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autocoñecemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende qué é a herdanza adquirida na formación da personalidade. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Investigar en internet en que consiste a filosofía da mente e a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Selecciona información sobre filosofía da mente. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

neurociencia, e seleccionar a información máis significativa.	fundamentais de filosofía da mente.			
▪ B2.8. Identificar a función e a importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.	▪ FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	▪ Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias.	2º	▪ A, B
▪ B2.9. Recoñecer, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, reflexionando sobre a consideración do ser humano como animal racional.	▪ FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación.	▪ Comprende a relación entre coñecemento e motivación.	2º	▪ A, B
▪ B2.10. Explicar as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte	▪ FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto.	▪ Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación.	2º	▪ A, B
	▪ FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación.	▪ Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a	2º	▪ A, B

ao simplemente animal.		da teoría humanística.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.11. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos, e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza e argumenta sobre as emocións. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.12. Valorar a importancia da relación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza a influencia das emocións na conduta humana. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.13. Reflexionar e argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Argumenta sobre o papel das emocións no logro de obxectivos e a resolución de problemas. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

recoñecemento de éxito, a compracencia polo estímulo de iniciativas, etc.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.14. Reflexionar sobre o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor/a e creativo/A. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende o papel das emocións como estímulo da iniciativa. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.15. Coñecer, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan o ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é a persoa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende a dimensión humana da Filosofía como disciplina de saber. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.16. Explicar as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a relación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica a teoría da alma de Platón. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica a teoría da alma de Aristóteles. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Expón a súa opinión razoada sobre a relación 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

	relación entre o corpo e a mente ou alma.	corpo- alma/mente.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.17. Coñecer a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autoconecemento e de formación da propia identidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende qué é a introspección como fonte de atocoñecemento. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.18. Describir e comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define o individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no materialismo francés do século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende o principio cartesiano do "cogito" 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende a formulación do corpo como unha máquina exposta por La Mettrie. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.19. Coñecer a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do humano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.19.1. Explica o que é a vontade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica o que é a vontade. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.20. Expresar algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende o papel das emocións no plano humano. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

	ser humano en canto tal.			
▪ B2.21. Recoñecer as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.	▪ FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto.	▪ Comprende a idea do home como proxecto.	2º	▪ A, B
▪ B3.1. Identificar o "outro" tal como é na súa individualidade e, ao mesmo tempo, identificalo como un "alter ego" que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade.	▪ FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización.	▪ Define e utiliza conceptos como individualidade, socialización, dereitos naturais, respecto, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social.	2º	▪ A, B
▪ B3.2. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.	▪ FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.	▪ Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade.	2º	▪ A, B
▪ B3.3. Identificar o proceso de construción, os elementos e a lexitimación dunha cultura, valorando esta non só como ferramenta de adaptación ao medio, senón como	▪ FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc.	▪ Expresa algúns dos principais contidos culturais.	2º	▪ A, B
	▪ FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a	▪ Coñece os niveis biolóxico, afectivo e	2º	▪ A, B

ferramenta para a transformación e a autosuperación.	internalización dos contidos culturais dunha sociedade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo.	cognitivo de asimilación cultural.		
▪ B3.4. Coñecer os elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade.	▪ FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.	▪ Describe a socialización primaria e secundaria.	2º	▪ A, B
▪ B3.5. Coñecer as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexionar de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto.	▪ FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	▪ Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	2º	▪ A, B
▪ B3.6. Comprender o sentido do concepto de civilización, relacionando as súas semellanzas e diferenzas co concepto de cultura.	▪ FIB3.6.1. Explica o que é unha civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente.	▪ Explica o que é unha civilización.	2º	▪ A, B
▪ B3.7. Definir o que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e	▪ FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.	▪ Explica o que é a comunicación.	2º	▪ A, B

da comunicación.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Reflexionar sobre o posible papel activo dun/dunha mesmo/a na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Coñece o relativismo cultural. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Comprender a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, dogmatismo e empirismo. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.1.2. Explica o que é a racionalidade e describe algunhas das súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> Explica o que é a racionalidade. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Explicar as teses básicas dalgunhas concepcións filosóficas sobre as posibilidades e os límites da razón. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da razón. 	<ul style="list-style-type: none"> Explica. as posibilidades da razón. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica. 	<ul style="list-style-type: none"> Identifica as posibilidades de aplicación da racionalidade teórica e práctica. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Coñecer a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman. 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional. 	<ul style="list-style-type: none"> Comprende a intelixencia emocional. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións. 	<ul style="list-style-type: none"> Comprende a relación entre razón e emocións. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> A, B
<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Comprender algúns dos principais tipos de verdade (a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso) e 	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo. 	<ul style="list-style-type: none"> Define algúns tipos de verdade. 	2º	<ul style="list-style-type: none"> A, B
	<ul style="list-style-type: none"> FIB4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a 	<ul style="list-style-type: none"> Reflexiona sobre a importancia do erro como 	2º	<ul style="list-style-type: none"> A, B

reflexionar sobre a posibilidade de alcanzar a verdade absoluta.	importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións.	posibilidade de coñecemento.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade e pregunta radical. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Define o que é a metafísica. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Comprender unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a natureza e identificar esta non só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai, e coñecer algunhas das 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.1. Expresa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas das respostas á pregunta sobre a orixe do Universo. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Expón a súas ideas sobre a finalidade ou non da existencia. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

<p>grandes preguntas metafísicas acerca da natureza: a orixe e a finalidade do Universo, a orde que rexe a natureza, se é que a hai, e o posto do ser humano no Cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.</p>	<p>filosoficamente a súa opinión ao respecto.</p>			
	<p>▪ FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita.</p>	<p>▪ Comprende os interrogantes filosóficos que suscita a natureza.</p>	<p>3º</p>	<p>▪ A, B</p>
<p>▪ B5.3. Coñecer as implicacións filosóficas da teoría do caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas ou se rexe polo azar cuántico, e argumentar a propia opinión sobre como afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana.</p>	<p>▪ FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha orde no Universo rexida por leis.</p>	<p>▪ Define o que é o determinismo e o indeterminismo.</p>	<p>3º</p>	<p>▪ A, B</p>
<p>▪ B5.4. Reflexionar sobre a interrogación</p>	<p>▪ FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que</p>	<p>▪ Coñece as teses centrais do vitalismo.</p>	<p>3º</p>	<p>▪ A, B</p>

<p>polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas.</p>	<p>reflexionan sobre a vida.</p>			
	<p>▪ FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.</p>	<p>▪ Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos.</p>	<p>3º</p>	<p>▪ A, B</p>
<p>▪ B6.1. Coñecer os dous significados do concepto de liberdade de acción (liberdade negativa e liberdade positiva), e aplicalos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou a liberdade interior.</p>	<p>▪ FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento.</p>	<p>▪ Define e utiliza conceptos como autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento.</p>	<p>3º</p>	<p>▪ A, B</p>
	<p>▪ FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión.</p>	<p>▪ Argumenta a súa propia opinión sobre a liberdade.</p>	<p>3º</p>	<p>▪ A, B</p>
<p>▪ B6.2. Comprender o que é o libre albedrío ou a liberdade interior, en relación coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo</p>	<p>▪ FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade.</p>	<p>▪ Explica o que é o libre albedrío.</p>	<p>3º</p>	<p>▪ A, B</p>

e coa facultade da vontade.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Reflexionar e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Expón as súas reflexións sobre a existencia do libre albedrío. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Coñecer a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Recoñecer as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia, que rexeita non a liberdade, senón a liberdade absoluta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.5.1. Expresa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende diferentes postulados filosóficos sobre a liberdade. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.6. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e a beleza. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Define e utiliza conceptos como creatividade, imaxinación. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.7. Identificar o que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando como funciona e cales son as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comprende o mecanismo de aparición de ideas novas. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifícaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica qué é a imaxinación. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.8. Recoñecer a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue adestrando o cerebro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza textos de literatura fantástica. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.9. Coñecer as fases do proceso creativo e reflexionar sobre a importancia de que o pensamento diverxente 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica as fases do proceso creativo. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

imaxinativo e o pensamento lóxico e racional traballen xuntos.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.10. Coñecer e aplicar algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.11. Utilizar a técnica do brainstorming para construír unha historia literaria con temática filosófica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utiliza a técnica do brainstorming. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.12. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión entre si das ideas preexistentes e a competitividad e. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razoa a súa opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.13. Coñecer as características das persoas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Explica as características das persoas 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A, B

especialmente creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, e investigar sobre como se poden potenciar esas calidades.	creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición.	especialmente creativas.		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.14. Reflexionar argumentadamente sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, xa que logo, a posibilidade de evolucionar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ▪ Argumenta sobre a importancia de asumir riscos. 	3º	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ▪ A, B

9.4. Criterios de cualificación, promoción e recuperación

A. As probas escritas, que supoñen un 60% do total da cualificación final de cada avaliación.

- En cada avaliación o alumnado realizará dúas ou máis probas escritas que determinarán parte da cualificación. Estas probas recollerán aspectos que foron obxecto de traballo na clase: textos, gráficas, estatísticas, mapas, estudos comparativos, definición de conceptos, desenvolvemento dun tema dun xeito sinxelo. As probas adaptaranse ao nivel do grupo e ás diferentes capacidades de cada alumno /a. A cualificación final das probas escritas de cada avaliación será o resultado da media matemática das notas obtidas en cada unha delas.
- O Departamento considera necesario que aparezan nas probas as puntuacións correspondentes a cada pregunta que, dependendo da súa importancia, poderá ser maior ou menor. De todas maneiras, o profesorado, trala corrección das probas, ensinará estas ao alumnado que, desta maneira, coñecerá cal é a cualificación que obtivo en cada pregunta en relación coa cualificación total da mesma.

- Este Departamento, á hora de avaliar as diferentes probas escritas, terá en conta os seguintes aspectos: erros cronolóxicos, digresións, é dicir, desaxuste no que se refire ao preguntado na proba escrita, ausencia de referencias cronolóxicas, respostas incompletas e incoherencia á hora de expoñer as ideas, mala presentación e as faltas de ortografía.

B. O 40% restante do total da cualificación final serán o caderno do alumnado, actividades e tarefas individuais e/ou grupais.

- Cada avaliación considerárase superada cando o alumnado obteña unha media igual ou superior a 5 sobre 10.
- O alumnado superará a materia en xuño se a media aritmética das tres avaliacións ten como resultado unha nota superior ou igual a 5. Cada avaliación ten a mesma ponderación de cara á nota final do curso. A nota final da materia en xuño será o resultado media aritmética das tres avaliacións.
- De non superar algunha das tres avaliacións, o alumno/ a poderá facelo a través dunha proba que realizará ao inicio do seguinte trimestre, no caso da 1ª e 2ª, e ao final do último, no caso da terceira avaliación.
- Este Departamento realizará no mes de xuño unha proba extraordinaria para o alumnado que non conseguira aprobar a materia na avaliación ordinaria. A proba de xuño incluírá a materia que foi explicada ao longo do curso académico. O alumnado recibirá un caderno de actividades para preparar a materia e este terá un valor do 20% do total da nota final se é realizado de forma correcta e entregado o día da proba extraordinaria.

*O alumnado terá a posibilidade de realizar, de xeito voluntario, un traballo de ampliación baixo a suxestión do docente, puntuable cunha nota máxima de 0,5. A nota da tarefa sumarase á final que obteña o alumno/a en cada trimestre.

*O Alumnado que empregue métodos fraudulentos para a resolución das probas escritas, traballos ou tarefas terá unha cualificación de 0 nesa proba, e repetirá a proba escrita, traballo ou tarefa no mínimo período de tempo posible estipulado polo docente. Ademais, recibirá a sanción correspondente polo incumprimento das NOF onde aparece tipificada como “Uso de métodos fraudulentos en probas e tarefas” (parte laranxa).

En caso de ter que recorrer ao **ensino telemático de forma xeneralizada**, os criterios de avaliación adaptaranse á nova realidade, pasando a un **sistema de avaliación onde o 100% da nota sairá do traballo diario do alumnado** (asistencia ás clases telemáticas, intervencións nas mesmas, entrega de tarefas, cuestionarios, formularios e demais actividades que o docente considere oportuno).